

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Diplomová práce

Světový obchod s vybranou komoditou – Případová studie obchodu se zbraněmi

Nikita Potapov

© 2016 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Nikita Potapov

Podnikání a administrativa

Název práce

Světový obchod s vybranou komoditou – Případová studie obchodu se zbraněmi

Název anglicky

The world trade with the chosen commodity – Case study of the trade with the weapons

---

Cíle práce

Cílem práce je vytvoření přehledu o aktuálním vývoji a trendech ve světovém obchodě se zbraněmi za účelem lepšího porozumění dané tematiky.

Metodika

První část diplomové práce se zabývá trendy v obchodu s konvenčními

zbraněmi, hlavními exportéry a klíčovými oblastmi importu, motivací exportérů resp. importérů zbraní.

Druhá část diplomové práce pak hodnotí dopady mezinárodního obchodu se zbraněmi a efektivitu globální regulace mezinárodního obchodu ze zbraněmi. V práci budou použity deskriptivní a komparativní metody zkoumání.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Obchod se zbraněmi, regulace obchodu se zbraněmi, export zbraní, import zbraní, vojenské výdaje

---

Doporučené zdroje informací

FIALOVÁ Helena. Mezinárodní obchod. 1. vydání. Brno, 2000, 70 s. ISBN 80-214-1594-0

KRČ Miroslav. Vojenské výdaje v letech studené války a po jejím skončení. 1. vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000, 192 s. ISBN 80-85864-93

SVATOŠ Miroslav. Zahraniční obchod teorie a praxe. Praha: Grada Publishing, 2009, 368 s. ISBN 978-80-24727080.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Mansoor Maitah, Ph.D. et Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 24. 3. 2016

prof. Ing. Miroslav Svatoš, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 3. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 31. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Světový obchod s vybranou komoditou – Případová studie obchodu se zbraněmi" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dnes 31. 03. 2016

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval doc. Ing. Mansooru Maitahovi, Ph.D. et Ph.D za odborné vedení mé diplomové práce a cenné rady, které mi poskytl.

Světový obchod s vybranou komoditou – Případová studie obchodu se zbraněmi

---

Souhrn

Diplomová práce se zabývá problematikou světového obchodu se zbraněmi. V teoretické části jsou vymezeny pomocí literárních a internetových zdrojů základní definice zbraní a vojenského materiálu a je vysvětlen význam zahraničního obchodu jako celku. Dále je podrobně popsána komoditní a regionální struktura světového obchodu a hlavní ukazatele v rámci světového obchodu se zbraněmi. Je zde zmíněny nejvýznamnější exportéři a importéři na mezinárodním trhu a v úvahu byl vzít nejdůležitější ukazatel jak je vojenské výdaje. Práce se také týče legislativní a první úpravy obchodu s vojenským materiálem či technikou. Dalším bodem práce je určeny trendy ve zbrojním průmyslu a faktory jeho ovlivňující. V praktické části je popsána prostřednictvím nejznámějších institutů charakteristika hlavních účastníků a jejich postavení na trhu se zbraněmi jako USA, Rusko, Čína, Německo, Francie. Jsou zde uvedeni nejdůležitější obchodní partneři a nejsilnější podniky ve zbrojním odvětví. Praktická část také v sobě zahrnuje malou historii zbrojního průmyslu České republiky na světovém trhu se zbraněmi a uvedený nejvýznamnější výrobky minulého století.

Klíčová slova: Zahraniční obchod, export, import, vojenské výdaje, konkurence, legislativa, černý trh, globalizace, zbrojní průmysl, smlouva, dodávka.

The world trade with the chosen commodity – Case study of the trade with the weapons

---

Summary

This thesis deals with the problems of the world arms trade. In the theoretical part are defined through literature and Internet sources basic definitions of weapons and military materials and explains the meaning of the foreign trade as a whole. It is also described in detail commodity and regional structure of world trade and the main indicators in the global arms trade. It also mentioned the most important exporters and importers on the international market and take into account the most important indicator of how military spending. The work also bars the legislative and the first trade arrangements with military equipment and technology. Another point of work is determined by the trend in the arms industry and its influencing factors. The practical part is described by means of the most famous institutes characterization of the main parties and their position on the arms market as the US, Russia, China, Germany, France. There are mentioned the most important trade partners and strongest companies in the armaments industry. The practical part also includes a small history of the arms industry of the Czech Republic in the global arms market, and said the most important products of the last century

Keywords: Foreign trade, export, import, military spending, competition, legislation, the black market, globalization, the arms industry, contract delivery.

Obsah

1 Úvod.....	10
2 Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce	11
2.2 Metodika	11
3 Teoretický rámec obchodu se zbraněmi	12
3.1 Vymezení pojmu „světový obchod“	12
3.2 Regionální struktura světového obchodu	12
3.3 Komoditní struktura světového obchodu	14
3.4 Definice zbraně a vojenských materiálů	15
3.5 Jaký je rozdíl mezi „vojenskými“ a „civilními“ zbraněmi?	17
3.6 Definice vojenských výdajů z ekonomického pohledu.....	18
3.7 Globální problémy mezinárodního obchodu se zbraněmi	19
4 Hlavní ukazatele v rámci světového obchodu se zbraněmi	20
4.1 Největší exportéři zbraní	21
4.2 Největší importéři zbraní.....	22
4.3 Světové vojenské výdaje	27
4.4 Postavení největších podniků na mezinárodním trhu.....	29
4.5 Konkurence na trhu	31
5 Trendy ve zbrojním průmyslu	33
5.1 Mezinárodní obchod se zbraněmi po ukončení studené války.....	34
5.2 Zbrojní průmysl v předpokladech globalizace	35
5.3 Faktory ovlivňující zbrojní odvětví.....	37
6 Světové mezinárodní dohody a legislativy	41
6.1 Legislativní úprava obchodu se zbraněmi v ČR	41
6.2 Smlouva o obchodu se zbraněmi – Arms Trade Treaty	42
6.3 Mezinárodní kontrolní režimy.....	44
7 Nelegální obchodování se zbraněmi	47
8 Charakteristika nejvýznamnějších zemí na trhu se zbraněmi	48
8.1 Spojené státy americké.....	49
8.2 Ruská federace (SSSR)	50
8.3 Čínská lidová republika.....	52
8.4 Spolková republika Německo	53
8.5 Francouzská republika	54
8.6 Indická Republika	55
8.7 Česká Republika.....	56

9 Závěr.....	59
10 Seznam použitých zdrojů	61
11 Přílohy	64

Seznam tabulek

Tabulka 1: Regionální struktura světového obchodu se zbožím 2006 (v mld. USD)	13
Tabulka 2: Největší exportéři zbraní	21
Tabulka 3: Deset největších vývozců zbraní a jejich hlavní odběratele	22
Tabulka 4: Deset největších dovozců zbraní a jejich dodavatele.	23
Tabulka 5: Patnáct zemí s největšími vojenskými výdaji v roce 2015	28
Tabulka 6: Seznam Top 20 podniků na trhu se zbraněmi (americký dolar mil.)	29
Tabulka 7: Zbrojní výroba České Republiky v mld. Kčs a Kč	56

Seznam Grafů

Graf 1: Hlavní účastníci v mezinárodním obchodě, 2014 (mld. EUR)	14
Graf 2: Největší importéry zbraní na trhu (%).....	25

Seznam Obrázků

Obrázek 1: Státy účastníci se ATT.	43
---	----

Seznam Příloh

Příloha 1: Import zbraní podle geopolitického vlivu.	64
Příloha 2: Členské země mezinárodních kontrolních režimů	65
Příloha 3: Hlavní výrobky československé zbrojní produkce na konci 80. let.....	66
Příloha 4 Přehled vyhlášených embarg OSN a EU podle SIPRI	67

1 Úvod

V současné době se na mezinárodním trhu mnoho debatuje o problému ohledně obchodu se zbraněmi, zejména tyto faktorech spojených s růstem vojenských výdajů jednotlivých států, se zvýšením počtu obchodovaných zbraní a současným vojenským konflikty. Obchod se zbraněmi má v různých zemích jinou historii, strukturu i legislativní úpravu. Liší se ekonomické i sociální účinky obchodu na individuální země, které jsou založeny na aspektech národohospodářského chování, a zároveň hraje vysokou roli v ekonomice. Prodej nebo nákup zbraní pro každý stát má jiný smysl, pro jednoho se jedná o posílení výzbroje, což má dopad na garancie bezpečnosti, pro druhého jde o vyrábění zbraní a následný jejich prodej za účelem získání peněz, což ovlivňuje rozvoj zbrojního průmyslu a obchodní bilance států.

Předkládaná diplomová práce se zabývá světovým obchodem se zbraněmi, přičemž zbraněmi rozumíme především konvenční zbraně. Práce se skládá ze šesti základních kapitol, které jsou dále rozděleny do příslušných podkapitol.

Teoretická část práce charakterizuje základní pojmy regionální a komoditní struktury světového obchodu zároveň definuje aktuální stav zbraní, vojenské materiály a význam vojenských výdajů z ekonomického pohledu.

Praktická část práce je věnována popisům hlavních ukazatelů v rámci světového obchodu. Zabývá se nejen rozepsáním ukazatelů ale i charakteristikou největších importérů a exportérů na světovém trhu, určením vojenských výdajů v jednotlivých zemích, pozicemi největších podniků, ale i konkurence na mezinárodním trhu. Pátá kapitola pět se týká trendů ve zbrojním průmyslu a šestá kapitola číslo se zabývá světovými mezinárodními právními normami, dohodami, smlouvami, legislativami a tím, jak obchodování probíhá. Sedmá, předposlední část je věnovaná nepříznivému společenskému jevu, jakým je černý trh. Konečná osma kapitola zahrnuje postavení nejdůležitějších účastníků obchodu na světovém trhu se zbraněmi.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této práce je popsat situaci a problematiku světového obchodu se zbraněmi, včetně regulace a způsobu ovlivňování světového trhu, vlivu mezinárodních konfliktů na poptávku a nabídku vojenských materiálů a technik. Druhým cílem je definovat zbraně, identifikovat hlavní účastníky prodeje a nákupu vojenské produkce, určit trendy a dynamiku zbrojního průmyslu, zejména přesně charakterizovat nejvýznamnější účastníky trhu.

2.2 Metodika

Na základě metodiky zpracování mé diplomové práce se leží vědecké materiály a informace z dostupných zdrojů – publikované knížky, skripta, data z webových stránek ministerstva obrany různých států, interních internetových zdrojů, databází z centra analýz světového exportu a importu zbraní. S ohledem na všechny výše uvedené funkce není reálné posouzení objemu dodávek zbraní tak snadné, proto byly využity hlavní veřejné instituce oceňování dovozu, vývozu a použití zbraní jako Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI), Congressional Research Service (CRS), International Institute for Strategic Studies (IISS). Získané údaje byly prezentovány v souhrnném tvaru tabulek a grafů.

3 Teoretický rámec obchodu se zbraněmi

Pro lepší porozumění a přehled v oblasti obchodu se zbraněmi na světovém trhu se následující kapitola věnuje regionálním a strukturálním odvětvím, tzn. vymezení pojmů a definicím vojenských materiálů, které jsou přímo spojené mezi sebou.

3.1 Vymezení pojmu „světový obchod“

Prvním ekonomem, který definoval světový obchod byl Adam Smith (1723-1790), profesor na univerzitě v Glasgow. Podle Smitha spočívá tajemství blahobytu světa v tom, že každá země se zaměří na ty výrobky, pro jejichž výrobu má nejlepší předpoklady. Důsledkem bohatství národů je získání absolutních výhod vyplívajících ze směny výrobků na zahraničních trzích. Smith formuloval tyto závěry v období, kdy Anglie byla „dílou světa“ a díky tomu že na jejím území proběhla průmyslová revoluce nejdříve, disponovala zejména průmyslovými výrobky, které ovšem potřebovala vyvážet. V té době měly anglické průmyslové výrobky v zahraničí jen nevýznamnou konkurenci, a tak angličtí průmyslníci mohli navazovat jejich prodejní ceny. Většina zemí světa byla tehdy na dovozu anglického průmyslového zboží více méně závislá a mohla hradit jen surovinami a polotovary, které byly pro anglickou základnu nezbytné.¹

3.2 Regionální struktura světového obchodu

Hodnota obchodu mezi regiony během minulých více než padesáti let vzrostla několi krát. Ačkoli hodnota exportu roste ve všech nejvýznamnějších regionech světa, jejich podíly se v čase velmi zřetelně mění. Zatímco v době bezprostředně po druhé světové válce světovému exportu dominovaly USA, Velká Británie, Kanada, Austrálie, Nový Zéland (podíl těchto pěti států přesahoval 45 % hodnoty světového exportu), v současné době jsou hlavními tahouny světového exportu ČLR, Německo, USA, Japonsko (podíl těchto států na světovém exportu převyšuje 35 %).

V rámci zahraničněobchodní výměny převažují obchody uzavírané na regionální úrovni nad obchody meziregionálními. Na regionální úrovni je realizováno více než 55 % objemu světového obchodu se zbožím. Meziregionální obchod pak zahrnuje zbožové toky, jejichž podíl na hodnotě světového obchodu se pohybuje pod hranici 45 %.

---

¹ SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2009, 368 s. ISBN 978-80-24727080.

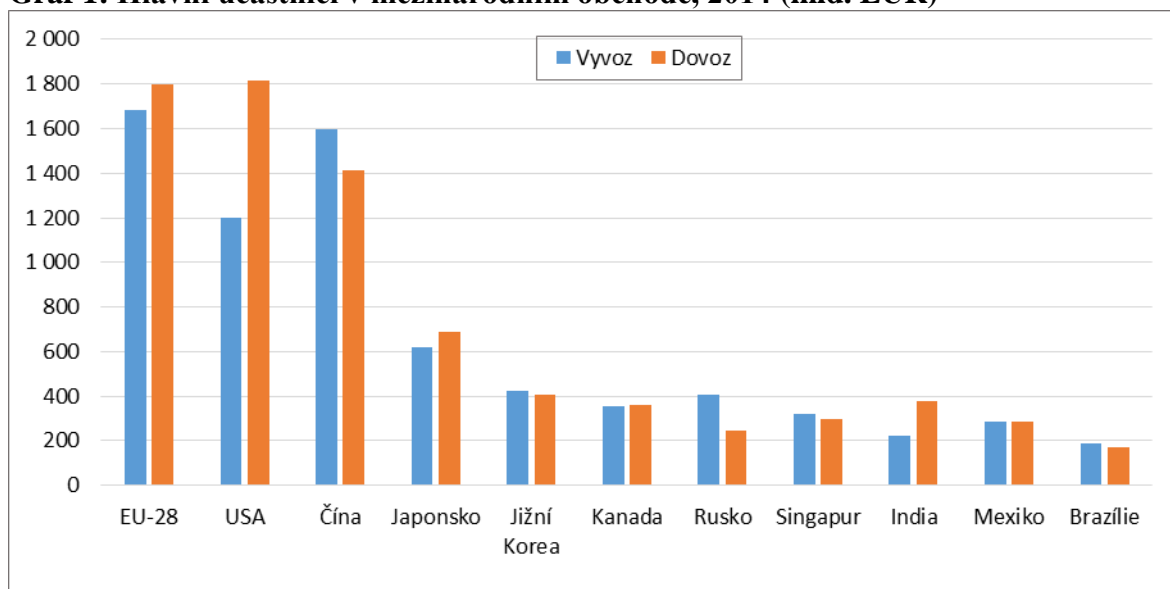
Nejvýznamnější inter – regionální transfery zboží jsou uskutečňovány mezi Asií a Severní Amerikou, Asií a Evropou, Severní Amerikou a Evropou. (tabulka 1)

Tabulka 1: Regionální struktura světového obchodu se zbožím 2006 (v mld. USD)

	Svět	Severní Amerika	Jižní a Střední Amerika	Evropa	SNS	Afrika	Střední východ	Asie
Svět	11783,00	2355,16	379,21	5118,22	290,48	282,53	381,46	2838,50
Severní Amerika	1678,32	905,27	107,34	279,25	8,27	21,74	42,10	314,14
Jižní a Střední Amerika	429,86	134,99	111,50	86,37	6,13	11,28	7,87	61,78
Evropa	4962,98	430,28	66,58	3651,46	141,50	120,24	128,88	366,38
SNS	425,59	24,23	7,62	246,50	80,32	5,66	13,30	45,55
Afrika	363,29	79,80	11,33	148,06	1,45	32,81	6,33	72,59
Střední východ	645,48	72,30	4,36	102,76	3,03	20,94	71,58	339,62
Asie	3277,79	708,31	69,81	603,81	49,70	69,88	111,41	1638,45

Zdroj: WTO, International Trade Statistics

Graf 1: Hlavní účastníci v mezinárodním obchodě, 2014 (mld. EUR)

Zdroj: Eurostat, vlastní úprava

V současném světě, kdy existují více než dvě stovky států a suverénních regionů, se většina hodnoty obrátu světového obchodu realizuje prostřednictvím vzájemné obchodní směny mezi několika málo zeměmi. Podíl deseti největších hráčů na hodnotě realizovaného světového obchodu dosahuje téměř 55 % za rok 2014. Země s nejvyššími podíly na světovém obchodu jsou USA, Německo, Čína, Japonsko, Francie, Kanada, Brazílie, Indie, Rusko, Jižní Korea.

3.3 Komoditní struktura světového obchodu

Podle druhu obchodních toků rozdělujeme světový obchod na obchod se zbožím a obchod s komerčními službami.

Mezinárodní obchod se zbožím je možno členit následujícím způsobem:

- ✓ **Obchod s primární produkcí:** agrární sektor včetně produktů potravinářského průmyslu a obchod s palivy, nerostnými surovinami.
- ✓ **Obchod se zpracovanými produkty:** obchod se zpracovanými nerostnými surovinami, obchod s produkty chemického průmyslu, obchod s textilem a oděvy, obchod s průmyslovými produkty, stroji, zbraněmi, dopravními jednotkami a dalšími prostředky, obchod s polotovary.

Obchod se službami má pak následující členění:

- ✓ dopravní služby
- ✓ cestovní služby
- ✓ komerční služby
- ✓ telekomunikační služby
- ✓ pojištění
- ✓ hardware, software servis
- ✓ finanční služby
- ✓ informační služby
- ✓ stavební služby
- ✓ personální služby
- ✓ ostatní obchodní služby

Tempo růstu hodnoty obchodovaného zboží a služeb převyšuje tempo růstu objemu obchodovaného zboží a služeb skoro dvojnásobně. Na tento vývoj mají docela základní vliv následující faktory: depreciace a inflace amerického dolaru, jehož prostřednictvím jsou obvykle vyjadřovány hodnoty mezinárodního obchodu, dále pak trvale rostoucí podíl produktů s vyšší přidanou hodnotou ve struktuře světového obchodu, což následně vede k růstu jednotkových cen realizované mezinárodně – obchodní směny, a v poslední řadě se na růstu hodnoty obchodu podílí růst cen základních surovin.²

3.4 Definice zbraně a vojenských materiálů

Při pokusu zkonkretizovat sledovaný produkt – zbraň, nasazujeme na problém, kterým je rozporná globálně přijatá definice. Většina lidí si pod pojmem zbraň představí snad některou ze střelných zbraní, nůž nebo další řeznou či bodnou zbraň. *„Pro účely posouzení viny v trestním řízení se zbraní rozumí cokoliv, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším. Zbraň se dá také považovat za nástroj, popřípadě zařízení přizpůsobené k ranivému účinku na živý organismus nebo k ničení objektů.“³*

² SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2009, 368 s. ISBN 978-80-24727080.

³ Pojem zbraň. www.trestni-rizeni.com [online]. [cit. 2016-02-23]. Dostupné z: <http://www.trestni-rizeni.com/vyklad-pojmu/zbran>

Tato rozšířená definice se dá omezit pomocí odlišení zbraní do dvou základních kategorií - zbraně konvenční a zbraně hromadného ničení (ZHN). Za zbraně hromadného ničení jsou obvykle považovány „Zbraně s vysoce ničivými účinky, které mohou být použity k rozsáhlému ničení živé síly, infrastruktury nebo jiných zdrojů. Jde o souhrnný výraz pro jaderné, biologické a chemické zbraně.“⁴

Definice vojenského materiálu:

- ✓ Výrobky, jejich součásti a náhradní díly, které jsou vzhledem ke svým charakteristickým technicko – konstrukčním vlastnostem posuzovány jako zkonstruované nebo přizpůsobené pro použití v ozbrojených silách nebo bezpečnostních sborech, nebo jsou hromadně v těchto složkách užívány k zabezpečení úkolů obrany a bezpečnosti státu,
- ✓ Stroje, zařízení, investiční celky, technologie, programové vybavení, technická dokumentace nebo návody vyrobené, upravené, vybavené, zkonstruované nebo přizpůsobené pro vojenské použití, zejména pro vývoj, výrobu, kontrolu a zkoušení dalších výrobků, jejich součástí a náhradních díl
- ✓ Vojenským materiálem se pro účely tohoto zákona rozumí i služby poskytované v souvislosti s vojenským materiálem uvedeným v odstavci 1, zejména provádění oprav, úprav, jakož i poskytování informací, vysílání a přijímání odborníků za účelem výzkumu, vývoje, konstrukce, výroby, úprav, oprav, údržby, použití a ovládání vojenského materiálu.⁵

Většina států se v rámci mezinárodních smluv - Smlouva o nešíření jaderných zbraní (NPT), Úmluva o chemických zbraních (CWC) a Úmluva o biologických a toxických zbraních (BTWC) - zavázaly neprodávat, nepoužívat či nevyrábět tento druh zbraní. Z těchto důvodů se diplomová práce orientuje na zbraně konvenční. Do této kategorie jsou zahrnuty zbraně, které nepatří do ZHN. Konvenční zbraně⁶ se dělí na dvě skupiny:

---

⁴ Zbraně hromadného ničení (ZHN). Ministerstvo vnitra České republiky [online]. c2015 [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/terminologicky-slovník-offline-verze.aspx> přijato z Terminologického slovníku pojmů a definic NATO, AAP-6: 2008

⁵ Definice vojenského materiálu. Zákon o zahraničním obchodu s vojenským materiálem a o doplnění zákona č. 455/1991 Sb. § 5.[online]. [2016-25-02] Dostupné z <<http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-38>>

⁶ Konvenční zbraně. STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/research/disarmament/salw>

1) Ruční palné a lehké zbraně (small arms and light weapons)

- ✓ revolvery a poloautomatické pistole
- ✓ samopaly a lehké kulometry
- ✓ pušky a útočné pušky
- ✓ manuální a lafetované granátomety
- ✓ protitankové řízené střely a raketové systémy
- ✓ protiletadlové raketové systémy (MANPADS) a minomety ráže menší než 100 mm.
- ✓ přenosné protiletadlové zbraně
- ✓ bezzákluzová děla
- ✓ přenosná odpalovací zařízení

2) Ostatní velké konvenční zbraně

- ✓ senzory
- ✓ motory
- ✓ letouny
- ✓ vzdušné obranné systémy
- ✓ obrněná vozidla
- ✓ protiponorkové zbraně
- ✓ lodě
- ✓ rakety a další.

3.5 Jaký je rozdíl mezi „vojenskými“ a „civilními“ zbraněmi?

Vojenské ruční palné zbraně a lehké zbraně jsou používány ozbrojenými silami, včetně vnitřní bezpečnostní síly nebo sebeobrany, v těsném či krátkého doletu boj, v přímém či nepřímém palbě a proti tankům nebo letadlům v relativně krátké vzdálenosti. Vojenské ruční palné zbraně, jako jsou automatické pušky a karabiny, samopalné zbraně a bojové brokovnice, jsou navrženy dle vojenské specifikace. Do vojenských zbraní patří granátomety, raketomety a těžké kulometry. Civilní držení těchto typů zbraní je obecně zakázáno, a to v závislosti na právní normě či zákonu určitého státu. Vnitrostátní právní předpisy stanoví, které zbraně jsou povoleny pro civilní držení, a podmínky, za nichž mohou být zbraně použity v jednotlivých situacích. Civilní palné zbraně (často označované

ve vnitrostátním právu jako „střelné zbraně“) spadají do zvláštních právních definic a mohou být použity pro celou řadu legitimních účelů, jako jsou lovecká, sportovní střelba, osobní ochrana, sbírka, hubení škůdců, a pro pracovní využití, jako je osobní bezpečnost nebo veterinární práce. Každý stát uplatňuje svou vlastní právní definici ručních palných zbraní.

3.6 Definice vojenských výdajů z ekonomického pohledu

Vedení ozbrojených konfliktů bylo vždy úzce svázáno s požadavkem jejich ekonomického zabezpečení, a to i v přestávkách mezi nimi, přičemž ne vždy platilo starověké „si vis pacem para bellum“, protože příprava války zpravidla neznamenal mír, ale úmysl použít sílu k prosazení stávajících zájmů, ať již etnika, nebo státního útvaru. Války v historii vždy stály peníze a často vyčerpávaly ekonomiku příslušného státu vedoucího válku. Byly připravovány a vedeny v souvislosti s výkonností ekonomiky a s úplným využitím technického a později vědecko-technického pokroku. Lidstvo přímo promrhávalo výsledky své práce v neproduktivní a převážně ničivé činnosti a války mnohdy uvrhly celé ekonomiky o mnoho let nazpátek. Mezitím byly i vojenské výdaje do značné míry ukazatelem politických úmyslů vedoucích kruhů, o čemž svědčí řada příkladů z nedávných dějin. Složitost moderní ekonomiky spolu s variabilitou společenských systémů i metodiky tvoření rozpočtů natolik zkomplikovaly komplex kritéria pro posuzování a srovnávání vojenských výdajů, že vznikla v podstatě nedávno interdisciplinární podkategorie ekonomie s velkou účastí politologie a vědecko-technických disciplín. Klasifikace vojenských výdajů se zároveň stalo jednou z prioritních oblastí činnosti zpravodajských služeb vojenského a vědecko-průmyslového charakteru. Tato činnost měla vždy kontinuální charakter a neomezovala se jen na dobu trvání válečných konfliktů nebo jejich bezprostřední přípravy. Probíhala dokonce i po ničivých válkách, a to nejen ve vztahu k předpokládanému nepříteli, ale často i mezi spojenci, protože byla často motivována i obyčejným soutěžením v širším rámci mezinárodních vztahů. K tomu přispívala i okolnost, že mnohé položky v oblasti vojenských výdajů byly ve větší či menší míře utajovány často pod zorným úhlem budoucích záměrů obranné politiky příslušného státu nebo vzniklé koalice. Často byla utajována i metodika a skladba vojenských výdajů. K tomu přistupoval též úmysl vyvolat u protistrany klamné závěry pomocí různých metod úpravy nebo relativizace statistických údajů v dané oblasti podle zásady, že statistika je jednou z forem lži. Proto bývaly souhrnné i dílčí práce a publikace v oblasti vojenských výdajů často napadnutelné a zpochybnitelné, zvláště když byly

doprovázeny rozdílným hodnocením inflačních trendů, nebo různými metodami srovnávání kurzů jednotlivých měn. To často zatěžovalo i tak známé vědecké ústavy, jako je SIPRI ve Stockholmu, Ústav strategických studií v Londýně nebo Rand Corporation v Santa Monica v USA.

Postupů, jak měřit a porovnávat vojenské výdaje, existuje několik. Jednoduchým postupem je absolutní vyjádření vojenských výdajů v konkrétní měně daného státu. Vojenské výdaje se převážně realizují v národních penězích jednotkách. Při mezinárodním srovnání tak vznikají problémy s převodními kurzy mezi jednotlivými měnami. Často používanými převodními kurzy pro vojenské výdaje všech zemí světa jsou roční střední tržní směnné kurzy. Jednoduchost je výhodou této metody. Nevýhodou je především nezbytnost přepočtu národních měn, která je nutná pro možnost mezinárodního srovnání. Příští nevýhodou je nutnost vymezit základní období, ke kterému se výsledky vztahují. Konečné výsledky tedy mohou být ovlivněny mírou inflace.

Nejvíce používaným a dokonce i neobjektivnějším nástrojem, jak měřit vojenské výdaje je poměr těchto výdajů k hrubému domácímu produktu. Obvykle se tento podíl vyznačuje jako „výše vojenského břemene – defense burden“, protože ukazuje význam vojenského sektoru při spotřebě národního důchodu. Na podkladě této míry lze lehce srovnávat malé a velké země stejně jako bohaté a chudé.⁷

3.7 Globální problémy mezinárodního obchodu se zbraněmi

V obecném rozsahu je celosvětový obchod se zbraněmi těsně spojen s příslušnými oblastmi geopolitického vlivu, a to skutečné nebo požadovaný. Jak se dalo očekávat, země NATO většinou transakci nákupů a prodejů zbraní mezi sebou, stejně jako asijské země se obávají rostoucího vlivu Číny. Na druhé straně, bývalých sovětských republik asijské získání zbraní v Rusku, s výjimkou Uzbekistánu. Obecně platí, že Čína a Rusko raději posílat zbraně států, které chtějí nakupovat jen jejich zbraně. Angola, Írán a Súdán zapojit hlavně v dodávkách z Ruska a Číny. Čína také používá obchod se zbraněmi, aby získala vliv v Africe na jih od Sahary. Čína posílá zbraně do 9 zemí subsaharské Afriky a je jedním ze tří světových lídrů, kteří dodávají zbraně do jižního Súdánu.⁸

---

⁷ KRČ Miroslav. *Vojenské výdaje v letech studené války a po jejím skončení*. 1. vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000, 192 s. ISBN 80-85864-93-2

⁸ Dostupné z: <http://vido.com.ua/article/11550/u-kogho-mir-pokupaiet-svoie-oruzhiie/> [online]. [cit. 2015-02-23]

Na základě zkoumání a dohledu nad mezinárodním obchodem se zbraněmi a různým vojenským materiálem – narazíme na pár problémů, které tyto úkoly velice ztěžují. Jedná se především o rozdílnosti ve výkaznictví jednotlivých zemí a v tom, jak jsou vysvětlovány jednotlivé názory. Těžko se tedy dopátráme přesného čísla, které by vypovídalo o rozsahu současného obchodu se zbraněmi, a jež by nebylo nijak zkreslené.

Jedním z nejvýznamnějších důvodů je to, že neexistuje žádná globálně dohodnutá definice zbraní. Státy a mezinárodní společnosti, které se zabývají obchodem se zbraněmi, používají rozdílné seznamy a přehledy, které se ovšem liší ve své velikosti a ve výsledku jsou tedy odlišné. Kvůli tomu je velmi složité monitorovat postup přesných mezinárodních dodávek zbraní mezi zeměmi. Druhým problémem je tak zvaný „proces obchodu“. V tomto případě chybí jisté společné dohody, co tato činnost absolutně zahrnuje. Tyto odlišnosti existují např. v oblastech pronájmu zbraní od jiných států, darů a dotací, transferů technologií na výrobu vojenského vybavení, způsobů realizace nákupů, možnosti platby za poskytnuté služby nebo materiály atd. Za třetí se narážíme nedostatek otevřenosti a průhlednosti ze strany odběratelů a dodavatelů zbraní vzhledem k objemu jejich obchodů, což činí problémy při shromažďování významných dat a následujícím vytvoření statistiky. Proto si myslím, že by byl na místě vznik nějakého mezinárodního respektovaného dokumentu, který by všechny tyto představy shromažďoval a díky němu by se oblast obchodu se zbraněmi a různými vojenskými materiály stala transparentnější a uspořádanější. Navzdory těmto omezením, existuje celá řada organizací, které monitorují činnost jednotlivých dovozců či vývozců a měří mezinárodní obchod se zbraněmi. Jako součást tohoto úsilí se používají různé zdroje informací a techniky.

Na světovém trhu se zbraněmi se převážná část transakcí odehraje během nebo po jedné velké výstavě. Mezi ně patří Air Show v Le Bourget, Farnborough a Singapuru, stejně jako reálné vojenská produkty v Dillí a Abú – Dhabí. Význam těchto akcí je obrovský. Hlavní toky vojensko-průmyslových transakcí na světě probíhají, nikoliv na volných trzích, ale uzavřený nebo polouzavřený vojensko-hospodářských zónách⁹

4 Hlavní ukazatele v rámci světového obchodu se zbraněmi

Nejvýznamnější státy, které utvářejí současný trh se zbraněmi lze rozdělit na exportéry a importéry. Pro dodavatelské země je typický rozvinutý moderní zbrojn

---

⁹ Dostupné z <http://mgimo.ru/upload/iblock/75f/75f09e901987bb02f58cad2d8d487e32.pdf> [online]. [cit.2016-01-26]

průmysl, díky němuž jsou schopné vyrábět nejnovější a nejsoučasnější vojenské technologie nejen pro účely národní obrany, ale také pro účely mezinárodního obchodu. Mezi významnými dovozci jsou naopak země, jejichž věda a výzkum a následně i vývoj průmyslového odvětví nejsou na takové úrovni, aby si byly schopny samy tyto technologie a potřebný vojenský materiál vyrobit. Proto, hledají na mezinárodním trhu určité komodity.

4.1 Největší exportéři zbraní

Tabulka 2: Největší exportéři zbraní

Vývozcí	Podíl mezinárodního vývozu zbraní (%)		
	období 2010–15	období 2005–09	období 1980–84
USA	31	29	29
SSSR (Rusko)	27	22	37
Čína	5	3	
Německo	5	11	5
Francie	5	8	8
Velká Británie	4	4	5
Španělsko	3	3	
Itálie	3	2	
Ukrajina	3	2	
Nizozemsko	2	3	
Celkem	84	87	84

Zdroj: Sipri, Vlastní úprava

Jak už bylo zmíněno výše jednou z nejdůležitějších vlastností mezinárodního obchodu se zbraněmi je převládání jen pěti největších dodavatelů, přičemž tato situace trvá již řadu desetiletí, o čemž svědčí i tabulka č. 2. Zatímco v první polovině 80. let mělo těchto pět států podíl na celkovém obchodě se zbraněmi 84 %, v letech 2005–2009 to bylo jen 76 % a v období 2010–2014 zase 84%. Dosud však trvá dominance USA, Ruska, Německa, Francie a Velké Británie.

Úsilí dalších zemí, tj. mimo tuto tradiční pětiici, o zvýšení vývozu vojenského materiálu a podílu na světovém obchodu se zbraněmi, mělo vždy malou šanci na úspěch. A to především z důvodu technologických bariér nebo nedostatečného vybavení a rozsahu domácí průmyslové základny. Avšak i tak vstupují na trhu někteří menší nebo méně

obvyklí dodavatelé zbraní, kteří většinou vyrábějí velice specializované technologie nebo doplňky na úzce orientované obory Příkladem je Izrael, který je respektovaným producentem a poskytovatelem bezpilotních letounů. Nebo Itálie, která v roce 2013 uzavřela významný kontrakt s Polskem v hodnotě 381 mil. USD na dodávku osmi letounů M-346 Master.¹⁰

Tabulka 3: Deset největších vývozců zbraní a jejich hlavní odběratele

Vývozcí	Hlavní klienti (podíl z celkového vývozu) 2010–15		
	USA	Saúdská Arábie (9%)	SAE (9%)
SSSR (Rusko)	India (39%)	Čína (11%)	Vietnam (8%)
Čína	Pákistán (35%)	Bangladéš (20%)	Myanmar (16%)
Německo	USA (11%)	Izrael (9%)	Řecko (7%)
Francie	Maroko (16%)	Čína (13%)	Egypt (8%)
Velká Británie	Saúdská Arábie (46%)	India (11%)	Indonésie (8,7%)
Španělsko	Austrálie (29%)	Saúdská Arábie (12%)	Turecko (9%)
Itálie	SAE (9%)	India (9%)	Turecko (8%)
Ukrajina	Čína (26%)	Rusko (12%)	Etiopie (9%)
Nizozemsko	Maroko (17%)	Jordánsko (12%)	USA (7%)

Zdroj: Sipri, vlastní úprava

4.2 Největší importéři zbraní

V letech 2010–2015 dováželo, 153 států (asi tři čtvrtiny všech zemí) právě konvenční zbraně. 5 největších dovozců- Indie, Saúdská Arábie, Čína, SAE a Austrálie – představovalo zhruba 34 % celkového dovozu zbraní během období (Graf 2). Indie, Čína a Spojené arabské emiráty byly mezi největšími 5 dovozci jak v obou 2006–2009, tak 2011–2015. Na regionální úrovni činily – Asii a Oceánii 46 % dovozu v letech 2011–2015 a po nich následovaly na Střední východ, Evropa, Severní a Jižní Amerika a Afrika. Stockholmský mezinárodní ústav pro výzkum míru (SIPRI) také identifikoval sedm skupin vzbouřeneckých sil jako dovozce hlavních zbraní v letech 2010–2014, ale žádný z nich nepřesahoval více než 0,02% celkových dodávek.¹¹

¹⁰ Dodávka italských letounů M-Master. [online]. [cit. 2016-01-26] Dostupné z: <https://lenta.ru/news/2014/02/27/master/>

¹¹ Dovožci zbraní. STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE [online], [cit. 2015-02-25]. Dostupné z: http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=495

Tabulka 4: Deset největších dovozců zbraní a jejich dodavatele.

Dovozci	Hlavní dodavatele (podíl z celkového vývozu) 2010–2015		
	India	Rusko (70%)	USA (14%)
Saúdská Arábie	USA (46%)	VB (30%)	Španělsko (6%)
Čína	Rusko (61%)	Francie (16%)	Ukrajina (13%)
SAE	USA (58%)	Francie (9%)	Italie (5,9%)
Austrálie	USA (57%)	Španělsko (28%)	Francie (7,2%)
Turecko	USA (63%)	Jižní Korea (9,5%)	Španělsko (9%)
Pákistán	Čína (63%)	USA (19%)	Italie (4,6%)
Vietnam	Rusko (93%)	Ukrajina (3%)	Španělsko (1%)
USA	Německo (21%)	Kanada (11%)	Norsko (8%)
Jižní Korea	USA (80%)	Německo (13%)	Švédsko (2,2%)

Zdroj: Sipri, vlastní úprava

Indie je tradičně jedním z hlavních dovozců zbraní na světě a představuje **14 %** celkového podílu importu zbraní. Podle Ministerstva obrany Indie pro rok 2015 země, v období od roku 2010 do roku 2015 utratila 834 milionů rupií za dovoz zbraní. Obecně lze říci, že v indickém trhu je silná konkurence mezi jednotlivými zeměmi, jako jsou USA, Rusko, Francie a Izrael. Až do roku 2013 bylo hlavním dodavatelem zbraní do Indie Rusko, ale pak se Indie snažila diverzifikovat, nákupem části zbraní ze Spojených států. Indie koupila transportní letoun C-130J Super Hercules, protiponorkové hlídkové letouny, „Boeing P-8“ – „Poseidon“ a strategické vojenské transportní letouny, „C-17 Boeing“ – „Globemaster III“. Nejvýznamnější dodávkou v roce 2013 byl převod ruské letadlové lodi India „Vikramaditya“.

Saúdská Arábie importovala od roku 2011 do roku 2015. mnohem více zbraní, než kdykoliv předtím. Nákup zbraní vzrostl ve srovnání s předchozími 4 roky, tedy celkem o 275 %. Podíl importu na světovém trhu činí **7 %**.

Čína nadále zvyšuje svou vojenskou sílu jako vedlejší dovoz zbraní a domácí producent, který současně představuje **4,7 %** na světovém podílu. Nehledě na skutečnost, že se Čína

stala třetím největším světovým dovozcem zbraní, je také jedním ze tří největších vývozců na světě za USA a Ruskem.

SAE se Saúdskou Arábií dovážejí více zbraní než všechny západní státy Evropy. Zároveň pro obě země Spojené státy je jedním z hlavních dodavatelů zbraní, a to nejen do těchto států, ale i v tomto regionu jako celku. Koalice Arabských států kupuje většinou zbraně ze Spojených států a Evropy. Spojené arabské emiráty tvoří **4,6 %** celkového importu zbraní na světě.

V posledních letech nákup zbraní výrazně zvýšila **Austrálie** má **3,6 %** podíl na celkovém importu zbraní na světě. Jedním z hlavních dodavatelů zbraní na trhu v Austrálii jsou Spojené státy: do Austrálie jich vyváží 10 %. Obecně platí, že Austrálie je nakupuje zbraně od západních zemí: bojové vrtulníky z Francie, bojová vozidla pěchoty z Německa, radarový systém ze Švédska, houfnice ze Spojeného království, tankovací letadla ze Španělska, a dále pak bojové letouny, vrtulníky, dopravní letadla, air-to-air rakety z USA.

Turecko se řadí na šesté místo mezi vývozce s podílem **3,4 %**. Hlavním dodavatelem zbraní do Turecka byly Spojené státy s podílem 63 %. Druhý největší dovozce je Jižní Korea s podílem 9,5 %. Třetím největším dodavatelem zbraní do Turecka je Španělsko (9 %). Zároveň se Turecko chystá úplně opustit dovoz výrobků obranného průmyslu do roku 2023.

Mezi dodavatele zbraní do **Pákistánu** patří, země jako USA, Francie, Velká Británie, Čína a Švédsko. Pákistán je největším odběratelem zbraní z Číny, a představuje 35 % dodávek zbraní z Číny. V posledních letech Pákistán neustále zvyšuje nákup zbraní a výdaje na zbrojení. Pákistánský podíl zbrojního dovozu činil **3,3 %**. Je důležité poznamenat, že mezi Indií a Pákistánem byly závody ve zbrojení, ale v posledních letech má Indie značnou výhodu oproti Pákistánu.

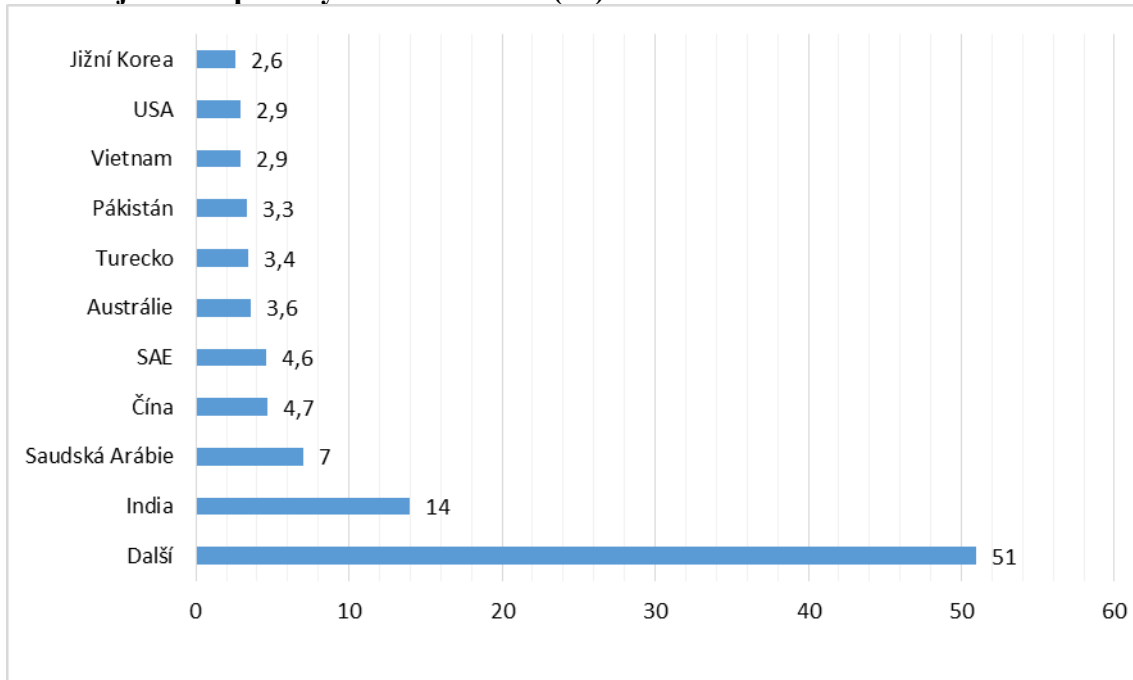
Vietnam je třetí největší odběratel ruských zbraní po Indii a Číně. Dováží 11 % všech ruských zbraní. Rusko je – největším dodavatelem zbraní do Vietnamu. Vyváží sem 93 % všech zbraní. Druhým největším dodavatelem zbraní do Vietnamu je Ukrajina. Její podíl je – 3 % celkového dovozu zbraní z Vietnamu. Třetím největším dodavatelem zbraní do

Vietnamu je – Španělsko s podílem 1 %. Podíl importu zbraní na světovém trhu činí **2,9 %**.

Jak se zvyšuje napětí a rostoucí regionální konflikty, udržují si **Spojené státy** svou vedoucí pozici jako vývozce zbraní a výrazně převyšují konkurenty. USA nicméně je nejen největším vývozcem s podílem 31 % na světovém trhu, ale také zahrnutý do top 10 dovozců zbraní na světě. Hlavním dodavatelem zbraní do Spojených států je Německo, které tvoří 21 % všech zásilek zbraní do Spojených států. Za ním je Kanada s podílem na celkovém dovozu Spojených států 11 %. Třetím největším dodavatelem zbraní do Spojených států je Norsko, což představuje 8,1 %. Podíl USA na světovém dovozu činí **2,9 %**.

Jižní Korea uzavírá první desítku dovozců. Hlavním dodavatelem zbraní do této země jsou Spojené státy. USA představují 80 % všech dodávek zbraní do Jižní Koreje. Za nimi je Německo s 13 % podílem dovozu zbraní. Třetím největším dodavatelem zbraní do Jižní Koreje je Švédsko s podílem 2,2 %. Podíl Jižní Koreje na světovém trhu dovozu činí **2,6 %**.

Graf 2: Největší importéry zbraní na trhu (%)

Zdroj: Sipri, vlastní úprava

Afrika

V letech 2006–2010 a 2011–2015 dovoz zbraní do zemí v Africe vzrostl o 19 %. Tři největší dovozci v Africe v letech 2011–2015 byly Alžírsko (30 %), Maroko (26 %) a Uganda (6,2 %). Rusko činilo 34 % vývozu zbraní do tohoto regionu, Francie kolem 13 %, Čína téměř 13 % a USA 11 %. Státy v subsaharské Africe získaly 41 % z celkového afrického dovozu. Uganda, Súdán, Nigérie byly největšími dovozci v daném regionu, což představuje 15 %, 12 %, resp. 11 % z celkového počtu. Mezitím Rusko exportovalo 27 % zbraní do dané oblasti a Čína kolem 22 %.

Amerika

Dodávky konvenčních zbraní do zemí amerického kontinentu poklesly v letech 2006–2010 a 2011–2015 o 6 %. USA je největším dovozcem zbraní na americkém kontinentu. Dovoz zbraní prostřednictvím jihoamerických států klesl o 19 % mezi lety 2006–2010 a 2011–2015. Rusko exportovalo 32 % ze všech dodávek do Jižní Ameriky, hned po něm následovaly USA s 16 % a Německo s 10 %. Mexický dovoz zbraní vzrostl o 331 % v období 2011–2015 ve srovnání s obdobím 2006–2010. Tento výrazný růst je spojen s válkou mexické vlády proti drogovým kartelům. Dodávky zahrnovaly velké množství námořních hlídkových letadel, základních útokových letadel, vrtulníků, hlídkových člunů a lehkých obrněných vozidel. USA tvořily 52 % dodávek v letech 2011–2015 (v mnoha případech jako vojenské pomoci), dále Španělsko 19 % a Francie s 10 %.

Asie a Oceánie

Import zbraní do států v Asii a Oceánii vzrostl o 26 % v letech 2006–2010 a 2011–2015. Státy v této oblasti získaly 46 % ze světového dovozu v letech 2011–2015, a to oproti 42 % v letech 2006–2010. Země v jižní Asii tvořily 44 % z celkového dovozu, severovýchodní Asii a jihovýchodní Asie, z nichž každý představoval 23 %, do Oceánie patří téměř 8,2 % a střední Asii 2,3% z celkového dovozu. Mezi deset největších dovozců v letech 2011–2015 patří: Indie, Čína, Austrálie, Pákistán, Vietnam a Jižní Korea.

Evropa

Dovoz konvenčních zbraní do Evropy klesl o 41 % v letech 2006–2010 a 2011–2015. NA region připadá kolem 11 % z celkového světového importu. Podle Institutu SIPRI jsou příčinou poklesu dovozu ekonomické problémy v několika státech, například v Řecku a Španělsku, a tím pádem tyto země snížily vojenské výdaje. Ázerbájdžán je největším

dovozcem zbraní v Evropě. Dodávky zvýšily o 217 % mezi 2006–2010 a 2011–2015. Spojené království je druhým největším dovozcem zbraní v Evropě, a to přes pokles dovozu o 17 % ve srovnání s období 2006–2010

Blízký východ

Export zbraní do blízkovýchodních států vzrostl v období 2011–2015 o 61 % oproti období 2006–2010. V letech 2011–2015 byly dodávky konvencí zbraní do této oblasti 27 % do Saudské Arábie, 18 % do SAE a 14% do Turecka. USA tvořily kolem 53 % celkových dodávek zbraní do daného regionu, Velká Británie téměř 9,6 % a Rusko 8,2 %. V důsledku uvaleného embarga OSN byl iránský dovoz zbraně v letech 2011–2015 velmi omezen.¹²

4.3 Světové vojenské výdaje

Mezi světovými vojenskými výdaji a rozsahem světového obchodu se zbraněmi neexistuje přímo úměrný vztah, protože významná část výdajů je určena na personální a provozní náklady a nikoliv na nákup nových druhů zbraní. Země s nejvyššími vojenskými výdaji mohou vyrábět zbraně a zároveň nakupovat potřebné vojenské materiály, proto pro výpočet vojenských výdajů je potřeba zahrnout také náklady na nákupy vojenských dodávek ze zahraničí. V roce 2014 vojenské výdaje činily 1 776 mld. USD, což byl ekvivalent 2,3 % světového HDP. Výdaje se meziročně propadly o 0,4 %. Meziroční pokles v roce 2014 je výsledkem snižování výdajů především v Severní Americe a Západní Evropě. Naopak nárůst zaznamenaly země Afriky, Asie, východní Evropy a Středního východu. Tento fakt může poukazovat na změnu v rovnováze světových vojenských výdajů.

Nedošlo k žádné radikálně změně států, který tvoří top patnáct vojenských výdajů ve 2014 ve srovnání s rokem 2013, ačkoli tam byly některé změny v pořadí (viz tabulka 5). Indie se posunula z 9. pozice na 7, a prohodila si místo s Japonskem, zatímco Brazílie a Itálie si spolu vyměnily místa na 11. a 12 pozice. Státem, který nejvíc utrácí na vojenských výdajích, jsou USA, a to především v důsledku opatření na kontrolu rozpočtového deficitu zavedených zákonodárným orgánem USA na základě zákona o rozpočtu Control 2011.

---

¹² Srovnávání importu zbraní podle kontinentu. STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE [online],[cit. 2015-02-26] Dostupné z: <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1602.pdf>

Tabulka 5: Patnáct zemí s největšími vojenskými výdaji v roce 2015

Pozice		Země	Výdaje 2015 (% mld)	Změna 2005-15(%)	Podíl na HDP (%)		Světový podíl (%)
2015	2014				2015	2005	
1	1	USA	610	-0.4	3.5	3.8	34
2	2	Čína	216	167	2.1	2.0	12
3	3	Rusko	84.5	97	4.5	3.6	4.8
4	4	Saúdská Arábie	80.8	112	10.4	7.7	4.5
5	5	Francie	62.3	-3.2	2.2	2.5	3.5
6	6	VB	60.5	-5.5	2.2	2.4	3.4
7	9	Indie	50	39	2.4	2.8	2.8
8	8	Německo	46.5	-0.8	1.2	1.4	2.6
9	7	Japonsko	45.8	-3.7	1	1	2.6
10	10	Jižní Korea	36.7	34	2.6	2.5	2.1
11	12	Brazílie	31.7	41	1.4	1.5	1.8
12	11	Italie	30.9	-27	1.5	1.9	1.7
13	13	Austrálie	25.4	27	1.8	1.8	1.4
14	14	SAE	22.8	135	5.1	3.7	1.3
15	15	Turecko	22.6	15	2.2	2.5	1.3
Celkem 15 země			1427				80
Celkem svět			1776	21	2.3	2.4	100

Zdroj: Sipri, vlastní úprava

Jak jsem již výše uvedl, USA jsou současnou světovou jedničkou na trhu se zbraněmi s podílem 34 % a tím pádem zůstávají na nejvyšší pozici. Dosud americké armádní výdaje jsou na historicky vysoké úrovni. V roce 2014 byly druhý, třetí a čtvrtý státy s nejvyššími vojenskými výdaji Čína, Rusko a Saúdská Arábie. Čínské výdaje vzrostly o 9,7 %, ruské výdaje vzrostly o 8,1 % a Saúdská Arábie o 17 %. Vojenské výdaje Číny se poměrně rychle zvyšuje bez ohledu na politickou a ekonomickou situaci v regionu. Hlavní silnou stránkou je hospodářský růst ekonomiky v posledních letech. Jiná situace se projevuje s vojenskými výdaji v Saudské Arábii, kde byl obrovský nárůst způsoben především pokračujícím konfliktem a nestabilitou v okolním regionu. Vláda se snaží udržovat vysoké ceny ropy a podporovat nákupy různými dotacemi. Nicméně, Saúdská Arábie může spoléhat na své velké finanční rezervy a financovat další výdaje. Mezitím v Rusku proběhl propad jeho plánovaných vojenských výdajů v roce 2015 o 5 %. Příčinou pádu byly útraty příjmů z ropy, jeho zapojení do konfliktu na Ukrajině a stále více nepřátelský vztah se Západem. Mezi dalšími zeměmi, které se umístil na nejvyšší místo,

jsou Austrálie se svými 6,8 %, pak Indie s 1,8 % a Jižní Korea s 2,3 %. V Itálii klesly výdaje o 8,8 %, neboť tato země zažívá ekonomický deficit v důsledku celosvětové finanční krize. Od začátku krize v roce 2008 klesly její výdaje o 25 %. Kromě Itale klesly výdaje i v Německu, Brazílii, Francii, Velké Británii, Japonsku a Turecku. Jak je zřejmé z informací uvedených výše, finanční krize, která zasáhla většinu ekonomik světa, se nijak určitě neprojevila na stále se zvyšujících vojenských výdajích. Přesto se její dopad očekává v několika málo následujících letech. Již dnes bylo zpomaleno několik plánů, jiné zůstávají neurčitě. Jde především o plány, zabývající se inovací a výrobou nových druhů letounů a tanků.

4.4 Postavení největších podniků na mezinárodním trhu

Tabulka 6: Seznam Top 20 podniků na trhu se zbraněmi (americký dolar mil.)

№	Podnik	Země 2014	Prodej vojen. produk. 2014	Prodej vojen. produk. 2013	Celkový prodej 2014	Podíl vojen. prodejů (v %) z celk.	Celkové tržby 2014	Počet zaměstnan.
1	Lockheed Martin	USA	37470	35490	45600	82	3614	126000
2	Boeing	USA	28300	30700	90762	31	5446	165500
3	BAE Systems	VB	25730	26830	27395	94	1238	83400
4	Raytheon	USA	21370	21950	22826	94	2258	61000
5	Northrop Grumman	USA	19660	20200	23979	82	2069	11000
6	General Dynamics	USA	18600	18660	30852	60	2819	99500
7	Airbus Group	Mezievropská	14490	15740	80521	18	3117	138620
8	United Technologies Corp.	USA	13020	11900	65100	20	6220	211000
9	Finmeccanica	Itálie	10540	10560	19455	54	27	54380
10	L-3 Communications	USA	9810	10340	12124	81	--	45000
11	Almaz-Antey	Rusko	8840	8040	9208	96	--	98100
12	Thales	Francie	8600	10370	17207	50	745	61710
13	Huntington Ingalls Industries	USA	6680	6550	6957	96	338	38000
14	United Aircraft Corp.	Rusko	6110	5530	7674	80	219	--

15	United Shipbuilding Corp.	Rusko	5980	5110	7329	82	305	287000
16	Rolls-Royce	VB	5430	5550	24021	23	2025	54100
17	SAFRAN	Francie	5130	5420	20365	25	--	68950
18	Honeywell Intern.	USA	4750	4870	40306	12	4329	127000
19	Textron	USA	4700	4380	13878	34	--	34000
20	DCNS	Francie	3920	4460	4066	96	-446	13130

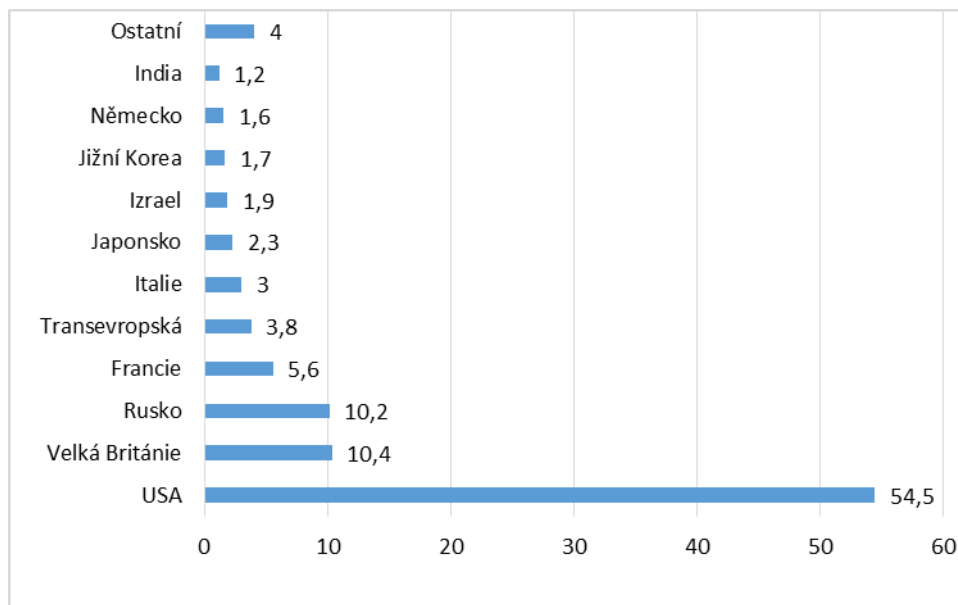
Zdroj: Sipri, vlastní úprava

Společnosti se sídlem v USA a západní Evropě nadále dominují ve světovém zbrojním průmyslu s podílem 80,3 % na celkových tržbách zbraní v roce 2014. Tento trend představuje pokles o 3,2 % oproti roku 2013. Několik společností z USA a západní Evropy je vyřazeno ze seznamu Top 100 za rok 2014: 64 oproti 67 v roce 2013. Do seznamu Top 100 největších společností v roce 2014 bylo zaraženo devět podniků ze západní Evropy a jen dva podniky vykazovaly zvýšení celkového prodeje zbraní: v Německu (9,4 %) a ve Švýcarsku (11,2 %). V roce 2014 měla Severní Amerika v seznamu pouze 38 neúspěšnějších podniků, které dohromady tvořily 54,4 % z celkových prodejů seznamu Top 100. I přes zhoršující ekonomickou situaci v Rusku se podíl ruských společností v Top 100 zvýšil na celkových tržbách o 10,2 % oproti 7,6 % v roce 2013. Stockholmský mezinárodní institut pro výzkum míru (SIPRI) zařadil jedenáct ruských podniků do seznamu Top 100 oproti devíti v roce 2013. Společnost „Sozvezdie“ a další tři ruské společnosti vstupující do Top 100 představuje spolu Instrument Manufacturing Corporation (UIMC). V současnosti vyrobené zbraně ze zemí Austrálie, Izraele, Japonska, Polska, Singapur a Ukrajiny tvoří kolem 6 % celkových příjmů v Top 100. Z těchto šesti, jen Ukrajina vykázala významný pokles (-37,4 %) ve srovnání s tržbami v roce 2013. Mezi ostatní rozvíjející se podniky se nacházejí v Brazílii, Indii, Jižní Koreji a Turecku a z nich se 12 firem nachází v Top 100, což představuje 3,7 % celkových prodejů vojenské produkce.¹³ Všechny společnosti zařazené v Top 10 jsou založeny v USA a západní Evropě. Jejich společný obrat je 49,6 % z celkových tržeb Top 100 za rok 2014. Americké a západoevropské společnosti Top 100 budou pravděpodobně v budoucnosti ve světovém

¹³ Top 100 největších podniků na trhu, kromě Číny. Dostupné z: <http://www.sipri.org/research/armaments/production/recent-trends-in-arms-industry/The%20SIPRI%20Top%20100%202014.pdf> [online], [cit.2016-02-29]

zbrojním průmyslu dominovat. Nicméně po ekonomické krizi roku 2008 sledujeme relativně malý pokles prodeje.

Graf č. 3: Podíl prodané zbraní podle země v seznamu podniků Top 100 v roce 2014¹⁴

Zdroj: Sipri, vlastní úprava

4.5 Konkurence na trhu

V případě, že intervaly mezi základními objednávkami mohou způsobit zánik, výrazné oslabení některých výrobců na trhu nebo jejich případné opuštění od produkce v některých speciálních oborech vede k postupnému vytváření přirozených monopolů. Na základě potřeby zdrojů k rozvoji stále více složitějších zbrojních systémů pořád narůstá spotřeba moderních náhradních dílů. Tento trend způsobuje poměrně vysoké vstupní náklady a odrazuje potencionální výrobce od vstupu do některého ze segmentů zbrojního trhu.

Počet konkurenčních kvalifikovaných podniků především finančně silných stavů systémových integrátorů klesá, ale vládní instituce se i přes tento negativní fenomén snaží udržet zdravé konkurenční prostředí na trhu pomocí státních dotací.

Jako případné řešení využívají některé orgány tzv. kvalifikační soutěž, kdy vítěz výběrového řízení obdrží větší objednávku a jeho případný konkurent realizuje jen malou

¹⁴ Do kategorie "ostatní" se skládá z prodeje zbraní zemím, jejichž společností se tvoří méně než 1%, patří do kategorií: Austrálie, Brazílie, Finsku, Norsku, Polsku, Singapur, Švédsko, Švýcarsko, Turecko a Ukrajina.

část z dané smlouvy. Hlavním cílem je podporovat a udržet více výrobců na trhu a tím pádem upevni konkurenční prostředí.

Alternativním řešením je eventuální povolení vstupu zahraničních producentů do výběrového řízení. Například Velká Británie pozvala americkou firmu Lockheed Martin, aby se účastnila soutěži na dodávku letounů pro námořnictvo. Nakonec soupeřily pouze BAE/GEC a francouzská společnost Thomson CSF.

Pozice některých států jako Izrael, Španělsko, Itálie se zaměřují na vytvoření konkurenčního prostředí na trhu s vojenským materiálem a upřednostňují vládu s dominantním ovlivňováním státu dodavatele. Tato metoda s však více považuje za neúčinnou při zabezpečování státních ozbrojených složek potřebným vojenským materiálem a dalšími službami.

Odběratelé budou patrně muset dávat více pozor na členění objednávek, kontrolu dodávek a výkon dodavatelů v širokém rozsahu, aby mohli porovnat jejich schopnosti s konkurenčními podniky na trhu. Nejvýhodnějším způsobem jak vytvářít vztah mezi státními orgány a průmyslným odvětvím, by bylo strategické partnerství, jehož zásady se začínají realizovat především v USA, VB a Německu. Strategické partnerství jsou založeno na těsné a vzájemně prospěšné kooperaci mezi odběratelem a dodavatelem. Základní principy partnerství je založené na vzájemné důvěře, poskytování široký soubor služeb, včetně, formou outsourcingu. Důležité zároveň je, které vojenské úkoly nejlépe zajistí vojáci, které mohou přebrat civilní pracovníci a které mohou být zajištěny občanskými dodavateli.

Skoro všechny členské státy Severoatlantické aliance usilují o vytváření a podporování konkurenčního prostředí, kdy výběrové řízení zaručí zisk nejvýhodnější hodnoty. Na základě viditelného snížení konkurence na mezinárodním trhu se zbraněmi, vojenským materiálem a službami však vzrůstá význam strategického partnerství země a průmyslu, jež se opírá o důvěru a užitečnou spolupráci. V současné době neexistují kompaktní pravidla pro optimalizaci operačních vztahu mezi konkurencí a těsným partnerstvím s průmyslem.

5 Trendy ve zbrojním průmyslu

V důsledku neurčité dispozice, vzniká transfer zbraní do Afriky, Asie a Blízkého východu umožní vytvoření silnějších účastnických vazeb a aliancí, vývozy zbraní byly chápány jako podstatný nástroj zahraniční politiky, díky němuž mohli dodavatelé získat vliv na chování států – klientů. Obavy ze zbrojení a nárůst držení jak konvenčních, tak nukleárních zbraní byly stimulem výzkumu úrovně zbrojení a otázky udržení míru.

Ještě v 50. letech zkoušely Francie, Německo a Británie využívat expory zbraní a vojenskou pomoc jako nástroj zahraniční politiky, protože doufaly v obrození svého postavení na úrovni výrobců prvního řádu, jako tomu bylo v předválečném období. Avšak od 50. let je zřetelné, že politické a různé vojenské faktory působí spíše jako záchranná brzda v krajních případech, přičemž vůdčím principem jsou ekonomické podněty a nezbytnost získat úspory z rozsahu. Když po druhé světové válce opět vznikl evropský zbrojní průmysl, Francie a Německo se tak posunuly do kolony producentů 2. řádu, kde setrvávají do současnosti. Velká Británie prezentovala do jisté míry výjimku, protože její zbrojní průmysl byl po druhé světové válce skoro nenarušen, přesto nebyla schopna udržet rychlost (a místo technologického inovátora) se Spojenými státy. Sovětský svaz hrál nejprve ve vývozech zbraní menší roli, než by se přepokládalo vzhledem k jeho stanovám v mezinárodní politice, nicméně vzhledem k nezbytnosti ekonomické reformy a konsolidaci moci ve Východní Evropě se globálním exportérem zbraní stává až v roce 1955 po ujednání o dodávce zbraní Egyptu. To uvolnilo cestu k následujícím dodávkám do Francie, Německa, Československa či Itálie a do území Blízkého východu. Americká převaha pokračovala a politická konkurence se přesunula do rozvojového světa, kde proces dekolonizace v 60. letech vytvořil nové odběratele¹⁵. Henry Kissinger se zasadil o to, aby byly vytvořeny vztahy s takovými klienty, jako byly Irán či Saudská Arábie, které měly naplňovat úkol americké armády a ochránce amerických prospěchů v regionu. Celkové transfery dosáhly svého vrcholu v roce 1982.¹⁶

Během 70. a 80. let byly vývozy zbraní do oblastí Perského zálivu stále používaným nástrojem zahraniční politiky a současně možností, jak získat petrodolary po ropných krizích v 70. letech. Producenti zbraní byli v minulosti sami zodpovědní za propagaci svých výrobků, ale ve spojení s obdobím druhé světové války se vlády staly součástí postupu propagace exportů prostřednictvím svých podniků a zastupitelství. K podpoře

¹⁵ KRAUS, Keith. *Arms and the State: Pattern of military production and trade. 1995, str. 85*

¹⁶ KELLER W.W., NOLAN J.E.: *The Arms Trade: Business As Usual?*, str. 113

výrobců se připojily i vládní investice do výzkumu a vývoje, stanovené mimo jiné k vylepšení designu zbraní a dalších vojenských materiálů. Druhá polovina 20. století také zaznamenala transformaci ve struktuře importérů zbraní, přičemž do 70. let se nejvýznamnějšími importéry zbraní staly rozvojové země. Hlavními příjemci amerických zbraní koncem 70. let byly Irán, Saudská Arábie a Izrael. Sovětský svaz prodával vojenskou techniku především Sýrii, Iráku, Libyi a Egyptu. Dvacáté století též zaznamenalo následující trend v obchodu se zbraněmi, kdy rozvoj technologií a z toho vyplývající technologické obtížnosti zbraní v průběhu století naznačoval, že výroba zbraní pro domácí spotřebu bude pořád nákladnější. Vzhledem k růstu nákladů a náročnosti spojených s výzkumem se prodejnost zbraní na mezinárodním trhu stala důležitým faktorem při jejich vyrábění. V současnosti tato tendence je dosud nejdůležitější.

5.1 Mezinárodní obchod se zbraněmi po ukončení studené války

Celkový objem mezinárodního obchodu se zbraněmi s koncem studené války významně poklesl. Tento trend je v současnosti zase zvrácen, tj. v posledních letech dochází k obrácenému nárůstu celkového objemu mezinárodních transakcí v obchodu se zbraněmi.

Koncem 90. let taktéž poklesla poptávka po zbraních kvůli ekonomické krizi, např. Chile si vzhledem k poklesu cen kovových prvků, především mědi nemohlo potvrdit předem stanovenou dohodu o nákupu bojových stíhacích letounů z USA.

Spojené státy americké dominovaly na trhu se zbraněmi v období bezprostředně po studené válce, a to kvůli k heterogenitám svých zákazníků a skutečnosti, že zbraně z Ruska byly hodnoceny jako nespolehlivé. Mnoho odborníků však předpokládá, že se Rusko jako hlavní světový importér zbraní na trhu zase vrátí. V době, po konci studené války se také ukazuje určitý neklid mezi obchodními a politickými zájmy států exportérů. V úsilí dosáhnout maximálního zisku a pomoci zbrojnímu průmyslu přežít bylo charakteristické vyzbrojování jak aliančních států, tak možných soupeřů těchto států. Po válce v Perském zálivu, kdy byl režim Saddáma Husajna vyzbrojen kvalitními zbraněmi od všech exportérů zbraní, byla oblast Blízkého východu stále cílem zakázek kvůli, tomu, že stát v tomto regionu vnímaly Irák jako neklidný stát a bezpečnostní hrozbu. Spojené státy a jejich partneři v alianci chtěli získat v oblasti nového spojence, kterého tedy mohutně vyzbrojovali. Z toho důvodu byla poptávka v regionu nasycena, vzniklo další období

oslabení a význačné snížení objemu obchodu se zbraněmi.¹⁷ Jak již bylo řečeno výše, s koncem studené války dochází ke stálému poklesu exportu zbraní, přičemž nejnižšího bodu dosáhl export v roce 2002, kdy byl na 38 % úrovně z doby studené války. Tento trend se mění v letech 2005–2009, v tomto období jsou totiž zaznamenané exporty o 22 % vyšší než v období 2000–2004. Typickým rysem obchodu se zbraněmi je dominantní postavení 5 nejvýznamnějších exportérů. V letech 2005–2009 byly hlavními dodavateli dle ukazatele SIPRI Spojené státy s 30 % podílem, Rusko s 23 %, po něm následoval Německo (11 %), Francie (7 %) a Velká Británie (4 %). Podíl uvedených zemí dohromady odpovídá 76 %.

Žebříček by vypadal obdobně i např. v 80. letech, kdy ale převládající pozici zaujímal Rusko a tehdejší Spolková republika Německo by pětičlenný seznam uzavírala. Dominantní pozice USA a Ruska jako největších vývozců zbraní nebude v blízké budoucnosti ohrožena, přesto zajímavým trendem, který odpovídá teoretickému vzorci Keitha Krauseho, je rostoucí počet producentů/dovozců 2. řádu. Vládní representanti států hlavních exportérů se snaží zaručit kontrakty státními návštěvami potenciálních zákazníků a reorganizací domácích podniků zaměřených na export zbraní. Konec studené války tak uspil konsolidaci zbrojního průmyslu, kdy docházelo z ekonomických (finančních) důvodů ke spojení a internacionalizaci výroby. S koncem studené války a snížením vojenských výdajů USA a SSSR (resp. Ruska) došlo i ke snížení celkového objemu obchodu se zbraněmi. Tento postupný trend se mění v druhé polovině prvního desetiletí 21. století. Důležitou roli hraje vysoká kupní síla států Perského zálivu díky rostoucím výnosům z ropy a nový program podpory transferu zbraní, který byl spuštěn během druhého volebního období Georgie W. Bushe.¹⁸ Spojené státy vlastní modernější, špičkové technologie a obávají se ztráty či zmírnění uvedeného náskoku, nicméně roli hraje také možnost zlepšení koordinace s partnerskými zeměmi v alianci při společných akcích a nezbytnost udržet vlastní obranně-průmyslový komplex.

5.2 Zbrojní průmysl v předpokladech globalizace

Globalizace znamená především nový rozměr všech jevů, obrovskou dynamiku rozvoje a komplexní závislost a podmíněnost všech procesů ve světovém hospodářství. Ekonomická globalizace se vyznačuje především zrychleným pohybem zboží, kapitálu, znalostí a informací. Nositeli globálních ekonomických aktivit jsou transnacionální a

---

¹⁷ STOHL R., GILLOTS.: *The International Arms Trade*, str. 33.

¹⁸ Hartung W.: *An Unstoppable Arms Trade?*, str. 137

multinacionální korporace spjaté s více než dvěma státy. Motorem globalizace je mobilita kapitálu. Technologické inovace spolu s novými finančními nástroji a narůstajícím počtem subjektů činných na finančních trzích zvýšily volatilitu globálních finančních trhů.¹⁹

Vlivem vědecko-technického progresu a zákonů vojenského a vojensko-ekonomického rozvoje se mění zejména jediná povahu vojenské síly. Probíhající revoluce ve vojenství, která je spjata především se vstupem světového společenství do období „informačního věku“ a se vznikem vědecko-technických schopností vývoje principiálně nových druhů zbraní, zbraňových systémů a materiálu vtiskuje vojenské síle docela novou kvalitu. Změny ve vojenství jsou doplňovány i hlubokými změnami ve vojensko-ekonomické sféře, které v situaci, kdy se do popředí dostávají hodnotové parametry vojenské síly, náleží stále podstatnější úloha ve vojenské struktuře, úloha mnohem nesnadnější, než tomu bylo v minulosti. V předpokladech prohlubující se globalizace je integrálním prvkem těchto procesů nejen hledání „nové podstaty“ národních obranných průmyslových východisek, ale i vývoj jejich mezinárodní kooperace, jemuž se věnuje stále vyšší pozornost.

Nejdůležitější dynamické síly globalizace vojensko-ekonomické aktivity mají svou podstatu ve zvláštностech a pravidlech současné fáze vývoje vojenské ekonomiky. K nim patří úsilí o redukci obranných rozpočtů, stálý růst cen zbraňových systémů, rozsáhle přebytečné výrobní kapacity, jako zbytek studené války apod. Především jsou silné tendence k mezivládní vojensko-ekonomické integraci a kooperační procesy v západní Evropě. Hlavní země tohoto regionu (Francie, Itálie, Španělsko, Velká Británie, Německo) v současnosti disponují moderním a vyspělým defenzívním průmyslem, pro který jsou jejich vnitřní vojenské trhy velmi malé, a tím pádem v těchto současných předpokladech nemohou uskutečňovat rozsáhlé vojensko-technické programy. Z této příčiny přistupují k vytváření jiných druhů nebo tvarů spojení a vyvíjejí snahy vedoucí až k pokusům o formování uceleného západoevropského trhu s vojenskou produkcí.

Chování národních obranných provozních platforem a zvyšování jejich účinnosti a flexibility se v předpokladech globalizace nemůže provádět bez pomoci vlády a zároveň i vybudování právních norem a určitých pravidel pro příznačnější liberalizaci zbrojařského průmyslu. Vznikající současné nezbytnosti ekonomického jevu zbrojařského průmyslu může zvolnit proces globalizace, ale není schopné ho úplně zastavit.

---

¹⁹ FIALOVÁ Helena. *Mezinárodní obchod*. 1. vydání. Brno, 2000, 70 s. ISBN 80-214-1594-0

5.3 Faktory ovlivňující zbrojní odvětví

Vojenskoprůmyslový komplex je generátor pokročilé vědy, techniky, technologických pokroků. Tento rozvoj napomáhá vytvářet nejen techniku na vysoké úrovni, ale i moderní výrobky. V dnešní době existuje mnoho reálných podmínek pro přechod poznatků a technologií z vojenského sektoru do civilních odvětví a naopak. Výsledky průzkumu a praxe nejvyspělejších zemí ukazují, že 50 až 60 % z obranných příprav a technologického rozvoje má vysokou účinnost a použitelnost při výrobě modernějších produktů a že jeho implementace v civilním sektoru zvyšuje konkurenceschopnost na světovém trhu. Nové inovační a komplexní provozní programy poskytují vojenským podnikům metody tvorby výrobního plánu a další vědecké postupy. Identifikované faktory, které mají vliv nejen na firmy ve zbrojním odvětví ale i na celou strukturu, jsou marketing, vědeckovýzkumná činnost, provoz, logistika, finanční činnost, personalistika, řízení podniku a organizační struktura.²⁰

Marketing

- ✓ Velikost a podíl na trhu. Tento faktor přesně charakterizuje trhy, na kterých bude probíhat realizace výrobků.
- ✓ Rozvoj tržní infrastruktury. Tento faktor popisuje spojení a zavádění vztahů se spotřebitelem. Na straně obranné činnosti je vláda. Na druhé straně jsou komerční podniky jak uvnitř státu nebo ze zahraničí. Z tohoto pohledu je tržní infrastruktura obranného průmyslu je docela dobře vyvinutá, ale komunikační schopnosti nejsou vždy přesně určeny.
- ✓ Konkurenceschopnost výrobků. Tento faktor charakterizuje produkty vyráběné určitým podnikem anebo mohou být zaměřené na obranu a konverzi, a zahrnuje technické a ekonomické parametry těchto výrobků. Provozní činnost podniku vytváří program na základě konkurenceschopnosti výrobků s cílem zajistit efektivní využívání všech stávajících zdrojů organizace.
- ✓ Tržní cena. Tento faktor určuje cenovou politiku státu, postup objednávek a cenovou přiměřenost na trhu s možností výměny produkcí.

---

²⁰ Dostupné z: <http://cyberleninka.ru/article/n/klassifikatsiya-faktorov-vliyayuschih-na-formirovanie-proizvodstvennoy-programmy-predpriyatij-oboronno-promyshlennogo-kompleksa> [online]. [cit. 2015-02-23]

Vědecká a technická činnost.

- ✓ Možnost nového konkurenčního vývoje. Postavení nového produktu na trhu označuje správné použití finančních prostředků na rozvoji moderního výrobku, což je indikátor konkurenceschopnosti podniku na trhu a klíč k efektivitě jeho činnosti.
- ✓ High-tech produkty. Tento faktor vyžaduje novou kvalitu vlastností výrobků, které jich odlišují od stávajících analogových výrobků. Vytvoření high-tech produktů vyžaduje velké náklady na výzkum a vývoj. Doba realizace daných projektů je velmi dlouhá.

Provozní činnost

- ✓ Doba trvání výrobního cyklu. Odráží charakteristiky výrobního procesu, musí mít přímý vliv na využívání produkční kapacity a objemu vyprodukované produkce.
- ✓ Míra využití kapacit. Tento faktor určuje možnost znovu načíst stávající výrobní kapacity podniku za účelem zvýšení objemu výroby, aniž by se zvýšil počet výrobních zařízení. Tento proces je důležitý v podnikovém plánování a mezitím se očekává, že se uskuteční udržení strukturálního inženýrství, nebo alespoň k technologickému spojení mezi obranou výrobou.
- ✓ Úroveň specializace zařízení. Tento faktor určuje funkčnost zařízení podniku a je založen na konstrukčních vlastnostech produktů a druhu výroby a je jedním z určujících faktorů při tvorbě výrobního programu obranného komplexu každé společnosti
- ✓ Míra opotřebení dlouhodobého majetku. Vzácnost výrobků a technologií její výroby vyžaduje neustálé ožívání základních výrobních aktiv s cílem zajistit konkurenceschopnost výrobků, efektivitu podnikové organizace a zároveň chránit strategické zájmy země. Vysoká míra zhoršení hlavního výrobního programu vede ke zvýšení nákladů na opravu, snížení kvality výrobků a selhání podnikového výrobního programu.

Logistika

- ✓ Existence a stabilita hospodářských vztahů s dodavateli. Tento faktor určuje možnost posílení spolupráce se stávajícími dodavateli z hlediska možného zvýšení nabídky materiálních a technických zdrojů, s přihlédnutím k zájmům produkce. Charakterizuje potenciální nabízející možnost dodávek materiálu a technických prostředků za účelem vytvoření nových nebo modifikovaných produktů.

- ✓ Zásoby surovin. Tento faktor určuje využití povinných minimálních rezerv, které odpovídají požadavkům na výrobu obranného sektoru v ekonomice, zaměřené především na okamžitou spotřebu v podniku a rychlostí dodávky do podniku.
- ✓ Velikost skladů a skladovací podmínky. Faktor důležitý z hlediska možnosti využití úložného prostoru nejen pro potřeby hlavních směrů činnosti obranných podniků, ale i pro poskytování úložných prostor na přeměnu produkce. Přitom je třeba vzít v úvahu velikost datového prostoru a podmínek, které jim poskytovány pro skladování surovin a hotových výrobků.
- ✓ Cenová politika dodavatele. Obranný průmysl již tradičně nakupuje potřebné materiály u některých domácích dodavatelů, což omezuje využití modernějších, současných pokrokových materiálů a náhradních dílů. V současných podmínkách je důležité zhodnotit tržní potenciál nabízejícího inventáře na základě komplexní analýzy konkurenceschopnosti dodávky. Pro konverzní faktor dotyčné produkce důležité z hlediska možnosti nahradit poskytovatele zbrojního podniku na více robustní a flexibilní, pokud je to možné.

Finanční činnost

- ✓ Vysoká závislost na vládní podpoře. Povaha financování obranného sektoru je důležitá z hlediska stability výrobního programu a finančních prostředků. Předpokládá se jejich odpovídající časový rozvrh distribuce mezi všemi objekty, aby se dosáhlo efektivního provozu výroby.
- ✓ Míra inflace. Stávající omezení objemu finančních prostředků na vysoké úrovni inflace vede k nárůstu nákladů na výrobu a snížení zisku, který se odráží v hlavních ekonomických ukazatelích podniku, snižuje rychlost rozšířené reprodukce, a proto možnost dalšího rozvoje podniku. Tento faktor je důležitý z hlediska finanční udržitelnosti obranných společností.
- ✓ Výnosnost aktiv. Implementace výrobního programu je zaměřena na dosažení stanovených hospodářských ukazatelů, z nichž hlavní je návratnost investic. Tento druh vlivu je cílová účinnost charakterizující využití všech dostupných zdrojů podniku, bez ohledu na zdroji jejich atraktivnosti
- ✓ Podmínky získání finančních prostředků. Pro fungování a rozvoj podnikání jsou potřebné finanční prostředky. Část finančních zdrojů jde na rozvoj zbrojního odvětví. Je nutné získat vnější financování tj. vládní dotací, takovým způsobem aby bylo poskytnuto formou investice nebo ve formě grantů.

Řízení lidských zdrojů

- ✓ Úroveň osobních bezpečnostních kategorií a specializace. Tento faktor je zvláště důležitý pro organizace s vysokým stupněm intelektuální základny, který je typický pro high-tech podnik, jenž je součástí vojensko-průmyslového komplexu. Tento faktor určuje bezpečnost personální rezerv a organizační rozvoj, stejně jako potřeby dalšího pracovní síly nebo jeho nedostatek. Tento faktor velmi závisí na výkonu výrobního programu, úspěchu, provozu a rozvoje podniku.
- ✓ Fluktuace zaměstnanců. Tento faktor je ukazatelem bezpečnostní pracovní síly v podniku, a je důležitý v souvislosti s problémy, kterým čelí společnosti v současné etapě vojensko-průmyslového komplexu, zejména v důsledku snížení pracovní síly, odchodu zaměstnanců do jiných firem kvůli nedostatku stabilního financování a nízkých platů. Z tohoto hlediska je pro vysoce kvalifikované pracovníky high-tech průmyslu nezbytné vytvořit vhodné pracovní podmínky a jejich odměnu, aby se zabránilo vysoké míře fluktuace zaměstnanců a zajistilo včasné provedení výrobního programu podniku.
- ✓ Systém bonusů a odměňování. Tento faktor je třeba vzít v úvahu vzhledem k tomu, že formy systému odměn a benefitů je do značné míry chování pracovníků, neboť prostředí dobrých životních podmínek pro většinu je hlavním kritériem pro výběr zaměstnání.

Řízení podniku

- ✓ Efektivita managementu. Dosahování cílů pomocí implementace výrobního programu je efektivně regulována. Tento faktor udává, jak je výrobní společnost ochotna otevírat se změnám ve vnějším a vnitřním prostředí a schopna rozhodovat v podmínkách nejistoty.
- ✓ Organizační struktura a orientace na objednávku. Postup priority procesů a obrany státu řídí organizační struktura podniku. Při daných reformách a implementace klade vysoké důraz na strukturální jednotky zapojených do výrobního procesu.²¹

---

²¹ Dostupné z: <http://cyberleninka.ru/article/n/klassifikatsiya-faktorov-vliyayuschih-na-formirovanie-proizvodstvennoy-programmy-predpriyatij-oboronno-promyshlennogo-kompleksa> [online]. [cit. 2015-02-23]

6 Světové mezinárodní dohody a legislativy

Již irácko-iránská válka v 80. letech 20. století ukázala, jak souvisí dodávky zbraní závažných rozsahů a následné použití státních ozbrojených sil k dosažení politických cílů, a rovněž ukázala potřebu nějaké mezinárodní smlouvy, která by omezila transfer zbraní do rizikových nebo válečných oblastí. Po válce v Perském zálivu a konci studené války došlo k významnému snížení objemu obchodovaných zbraní, přesto debata o zvýšení kontroly nad mezinárodním obchodem se zbraněmi zůstává stále otevřená. A to především z toho důvodu, že vznikly konflikty např. v Angole a Alžírsku, kde byl zaznamenán velký nárůst v potřebě ručních palných a lehkých zbraní.²²

6.1 Legislativní úprava obchodu se zbraněmi v ČR

Zahraniční obchod s vojenským materiálem patří v České republice do gesce Ministerstva průmyslu a obchodu. Oddělení různých vojenských materiálů a techniky vede administrativní řízení spojených s oblastí zahraničního obchodu s vojenskými materiály, tedy správní řízení při vstupu do podnikání, povolování uskutečnění obchodních případů a sankce za porušení zákona nebo právního aktu. V souladu s legislativou a s cílem zajistit co nejvýkonnější provedení kontroly zahraničního obchodu s vojenským materiálem MPO úzce spolupracuje a koordinuje svou aktivitu se všemi dotčenými komponenty státní správy (tj. Ministerstvem zahraničních věcí, Ministerstvem vnitra, Ministerstvem obrany a zpravodajskými službami).

Kontrola zahraničního obchodu s vojenským materiálem je v České republice dvoustupňová:

- ✓ podnikatelský subjekt je oprávněn nabízet své výrobky a služby, vstupovat v jednání se zahraničními účastníky atd. až poté, co obdrží příslušné povolení k obchodu s vojenským materiálem,
- ✓ pro uskutečnění určitých obchodních variant je dále nutné požádat o licenci

---

²² Dostupné z: http://www.armscontrol.org/act/2010_07-08/holtom-bromley, [online], [cit. 2016-03-01]

V České republice je obchod se zbraněmi upraven zákonem č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, který byl v červnu roku 2009 novelizován zákonem č. 220/2009 Sb.

Export vojenského materiálu do jiné členské země Evropské unie je možné na základě tří typů vývozních licencí:

- ✓ Obecná licence
- ✓ Souhrnná licence
- ✓ Individuální licence²³

6.2 Smlouva o obchodu se zbraněmi – Arms Trade Treaty

Návrh celosvětově uznávané právně závazné smlouvy, která by regulovala a určitým způsobem řídila obchod s konvenčními zbraněmi lze datovat přibližně do roku 2003, kdy společenství nevládních organizací zahájila kampaň s názvem Arms Trade Treaty. Jejich základním cílem bylo nastartovat debatu na internacionálních fórech a přesvědčit vlády co největšího počtu zemí o nutnosti takového nástroje pro kontrolu světového obchodu s jakýmkoliv vojenským materiálem. Hlavními zásadami, které by tato právně závazná mezinárodní dohoda měla zahrnovat, jsou tyto:

- ✓ zodpovědnost jednotlivých zemí
- ✓ omezení transferů zbraní v případech, kdy by mohly být zneužity k porušování mezinárodního práva a podpoře organizovaného zločinu a korupce
- ✓ vyvolat ohrožení lokální bezpečnosti, stability a udržitelného rozvoje nebo destrukci mezinárodních, regionálních nebo národních práv
- ✓ transparentnost
- ✓ komplexnost kontroly

Aby se nabízený pakt stal podstatou pro spolehlivý funkční systém dohledu zbraní, měl by dle názoru ČR modifikovat veškeré typy mezinárodních transakcí jako import, export, re-export, transit a překládku (tj. transfery), ale i zprostředkování. Schválením mezinárodně

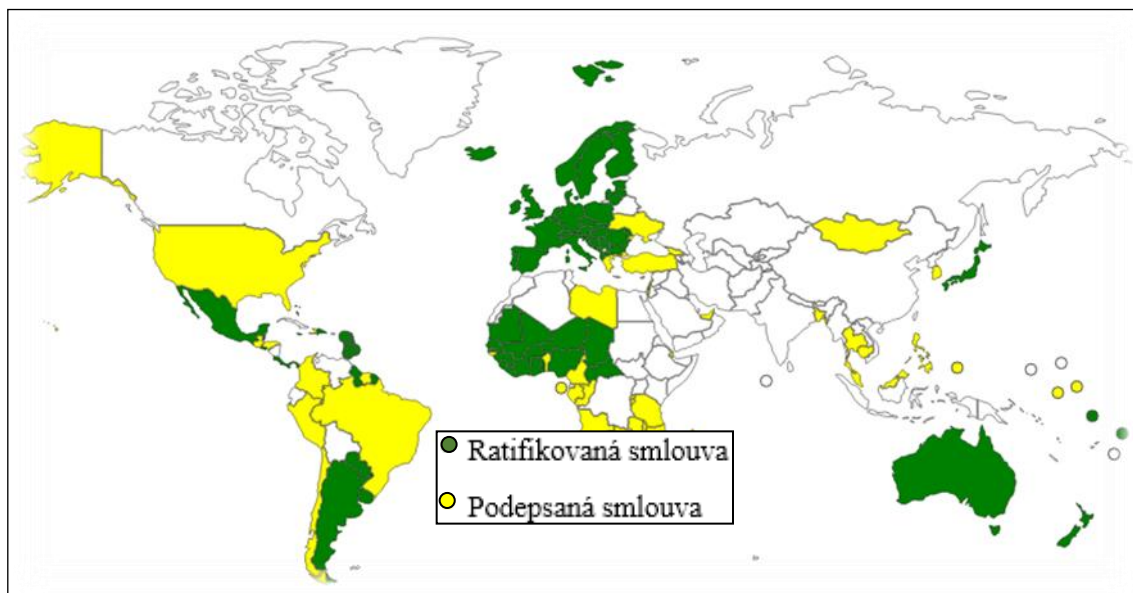
---

²³ MPO. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument55858.html> [online]. [cit. 2015-02-23]

povinného právního nástroje bude možné zajistit, že se z ATT stane působivý nástroj zaručující legalitu a transparentnost mezinárodního obchodu se zbraněmi.

V současné době existuje 80 účastnický států a dalších 53 jsou signatáři.²⁴

Obrázek 1: Státy účastníci se ATT.

Zdroj: <http://armstreaty.org/issue/tracking-the-universalisation-of-the-att/> [cit. 2016-03-03]

První Konference dohodnutých stran přijala mimo jednací řád také ekonomicko-finanční pravidla, pravidla pro podávání zpráv o obchodu se zbraněmi, určila, jaké úlohy bude při aplikaci režimu plnit Sekretariát a také rozhodla o sídle Sekretariátu, které bude ve švýcarské Ženevě, což dovolí využit spolupráci s dalšími mezinárodními institucemi, zvláště OSN. České republice se zároveň podařilo získat jeden z pěti postů v Řídícím výboru, který dohlíží na činnost Sekretariátu, a může se tak aktivně podílet na provádění mezinárodního režimu.²⁵

²⁴ ATT. Dostupné z: <http://controlarms.org/en/about-the-att/> [online]. [cit. 2015-02-23]

²⁵ MPO. Konference smlouvy obchodu se zbraněmi. <<http://www.mpo.cz/dokument161502.html>>

Česká republika podporuje, tuto podnět a snaží se napomáhat jeho provádění na dvoustranné a vícestranné úrovni. V říjnu roku 2005 se na zasedání Rady pro obecné problémy v Lucembursku k myšlence ATT přihlásila i Evropská unie jako celek.²⁶

6.3 Mezinárodní kontrolní režimy

Mezinárodní kontrolní režimy jsou seskupení, jejichž hlavním cílem je pomocí kontrol, vyplývajících z kolektivních předpisů, a výměny informací vyřazovat rizika vycházejících z pravděpodobného šíření zbraní hromadného ničení a zboží dvojího použití, z nadměrného hromadění konvenčních zbraní v individuálních zemích a regionech a ze zneužití jakýchkoliv zbraní pro teroristické a další zakázané účely. Jedná se hlavně o neformální veřejnost, která se dohodla na kolektivních postupech v problému vyzbrojení. Jejich základní činnost je založena v prvé na poskytování informací mezi dotčenými státy, udělování návrhů vzhledem k legislativě, tvorbě společných principů při exportu zboží a sladění kontroly vývozu vojenského materiálu.

Je nezbytné si uvědomit, že působení těchto kontrolních režimů není zakotveno v mezinárodních smlouvách, avšak obecné zásady pocházejí z právně závazných listin OSN a měly by být proto dodržovány. Příslušnost v jednotlivých režimech je dobrovolná, a proto by mělo být evidentní, že se zúčastněné státy budou snažit plnit dané normy a principy. V rámci jednotlivých seskupení dochází teprve k udělení určitých opatření, jež by příslušné státy měly brát jako důležitou roli při tvorbě svého národního zákonodárství.

Mezinárodní kontrolní režimy jsou:

- ✓ Wassenaarské ujednání (Wassenaar Arrangement – WA)
- ✓ Skupina jaderných dodavatelů (The Nuclear Suppliers Group – NSG)
- ✓ Zanggerův výbor (Zangger Committee – ZC)
- ✓ Australská skupina (Australia Group – AG)
- ✓ Kontrolní režim raketových technologií (Missile Technology Control Regime – MTCR)

---

²⁶MZV.Arms trade treaty. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu_zbrani/rb_osn_rezoluce/index.html [online],[cit. 2016-03-03]

Wassenaarské ujednání

Wassenaarské ujednání bylo založeno v Nizozemsku roku 1995 s cílem přispívat k regionální a mezinárodní bezpečnosti a stabilitě, a to podporou větší transparentnosti a zodpovědnosti při převodech konvenčních zbraní a zboží a technologií dvojího užití tak, aby nedocházelo k jejich nadměrnému hromadění. Zúčastněné státy se zavázaly k tomu, že prostřednictvím svých národních politik zajistí, aby jimi uskutečněné transfery zbraní nenarušovaly výše uvedené požadavky a cíle. Plénum je rozhodovacím orgánem ujednání. Skládá se z představitelů všech zúčastněných států a obvykle se schází jednou ročně v prosinci. Postavení plenárního předsedy je předmětem roční rotace mezi zúčastněnými státy. V roce 2015 mělo plenární židle Španělsko a v roce 2016 je má Finsko. Všechna plenární rozhodnutí jsou přijímána na základě konsensu.²⁷ Přestože by se dal přínos takovýchto shromáždění hodnotit kladně, právě WA může být vzorem toho, jak různé názory mají jednotlivé členské státy v otázce odpovědnosti konečného uživatele. I přes kontrolní mechanismus a dohodu, že si jednotliví členové budou vyměňovat informace o svých vývozech zbraní, je jejich chování značně jiné a vzbuzuje tak otázky, jaké jsou opravdu přínosy takovýchto sdružení. Příkladem takovýchto nesouladů v rámci WA může být EU a USA, které uplatňují zbrojní embarga vůči Iránu, Myanmaru, Súdánu a Zimbabwe, zatímco Rusko pokračuje v dodávkách zbraní a vojenského materiálu do těchto oblastí. Přestože Rusko, které vyzývalo ke zdrženlivosti v udělování zbrojních licencí a povolení na vývoz zbrojního materiálu do Gruzie, tak tam i nadále putovaly zbraně z České republiky, Turecka a Ukrajiny.²⁸

Skupina jaderných dodavatelů

Tato organizace se snaží – zprostředkováním společných principů; týkajících se vyvezení jaderných zbraní – přispět k jejich dalšímu nešíření. Uskutečnění návodů v rámci NSG je na každé členské země, která tak činí prostřednictvím svých právních pravidel a zvyků.

---

²⁷ Wassenaarské ujednání. Dostupné z: <http://www.wassenaar.org/about-us/> [online]. [cit. 2016-03-03]

²⁸ Dostupné z: http://www.armscontrol.org/act/2010_07-08/holtom-bromley [online]. [cit. 2016-03-03]

Zanggerův výbor

Zanggerův výbor, pojmenovaný po prvním předsedovi Prof. Claudu Zanggerovi, byl založen jako organizace Jaderné Smlouvy o nešíření jaderných zbraní (NPT), konkrétně na základě článku III, odstavec 2, této smlouvy, který pojednává jen o mírovém použití jaderného materiálu.

Počátky tohoto seskupení spadají do 70. let minulého století, kdy se několikrát sešli hlavní představitelé států, které obchodovaly s jaderným materiálem a zařízením. Jejich nejdůležitějším cílem bylo definovat a vymežit, jaké materiály by měly podléhat mimořádné kontrole a jaké budou předpoklady pro vývoz tohoto zboží. Řídí se podle tzv. *Trigger Listu*, což je seznam materiálu a různých technologií, které podléhají dozoru. V současné době má tato skupina třicet devět členů.²⁹

Australská skupina

Australská skupina (AG) vznikla v roce 1985 z iniciativy Austrálie v reakci na porušení Ženevského protokolu použitím chemických zbraní v íránsko-iráckém konfliktu. Australská skupina se setkala v Bruselu a harmonizovala systém vývozních kontrol u obchodu chemických látek, které by mohly být zneužity pro výrobu chemických zbraní, přičemž tento návrh byl v roce 1990 rozšířen i na biologické zbraně a na klíčové hodnoty chemických a biologických zařízení a technologií. Výměna informací se ve vazbě na vývoji vědeckých a technických poznatků rozšiřuje. V současné době má Australská skupina 40 členských zemí. Všechny členské státy této skupiny jsou účastníky *Úmluvy o chemických zbraních (Chemical Weapons Convention – CWC)* a *Úmluvy o biologických zbraních (Biological Weapons Convention – BWC)*.³⁰

Kontrolní režim raketových technologií

Kontrolní režim raketových technologií (MTCR) je podstatná a dobrovolná dohoda určitých států, která byla založena v roce 1987 v důsledku problému narůstajícího rizika šíření raketových technologických systémů. Režim zahrnuje různé zdroje řízených střel s plochou dráhou letu a torpéd, včetně bojových bezpilotních prostředků (UAV). Hlavním

---

²⁹ Zanggerův výbor. Dostupné z: <http://www.zanggercommittee.org>, [online]. [cit. 2016-03-05]

³⁰ Australská skupina. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu_zbrani/mezinarodni_sp_oluprace/australska_skupina.html [online]. [cit. 2016-03-05]

klasifikačním měřítkem pro balistické systémy je dolet nad 300 km a schopnost přemístit na cíl náklad/nálož o hmotnosti přesahující 500 kg.³¹

Tento kontrolní režim představuje komplex kontrolních předpisů a zásad týkajících se uvedených technologií včetně všech zařízení a komponentů, které jsou zásadní pro rozvoj a vyrábění raketových nosičů zbraní hromadného ničení (ZHN). Kontrolní seznam obsahuje nejen úplné raketové systémy a podsystémy, ale i různé vojenské materiály a zařízení použitelná pro jejich výrobu a užívání, jako jsou specifické materiály, pohonné hmoty, hnací zařízení, přístrojová technika, zkušební zařízení či detektory.³² Členské země se snaží při uplatňování kolektivně dohodnutých pravidel koordinovat své národní exportní politiky a o implementaci svých národních ustanovení, která by měla zabránit získávání citlivých hodnot, se pravidelně informují. V současné době do organizace Kontrolních režimů raketových technologií patří 34 členských zemí.

7 Nelegální obchodování se zbraněmi

Černý trh je sada ekonomických vztahů mezi odběrateli a dodavateli zboží a služeb, které se objevují v rozporu s platnými zákony. Je to jeden z atributů stínové ekonomiky a existuje zpravidla v těch oblastech, kde je přísná administrativní regulace ekonomických aktivit státu.

Nelegální obchod se zbraněmi je nepříznivým společenským jevem, který snižuje bezpečnost společnosti a vytváří zisk nějakému seskupenému zločinu, například vzbouřeneckým skupinám. Významnou část černého trhu se zbraněmi představuje pašování zbraní mezi regiony a reexport dalším jednotkám.³³ Černý trh je také úzce spojen s korupcí, proto jsou převáděni zkorumpovaní jedinci, většinou státní úředníci, nebo třídy uvnitř vlád, kdo s vidinou výtěžku vydávají falešné osvědčení o konečném uživateli a konečném místě dodávky³⁴

---

³¹Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/kontrola_exportu_zbrani/mezinarodni_spoluprace/kontrolni_rezim_raketovych_techologii.html [online]. [cit. 2016-03-05]

³² Dostupné z: http://www.mzv.cz/file/302937/_2005_Kontrola_exportu_MZV.pdf [cit. 2016-03-05]

³³ Černý trh se zbraněmi. Dostupné z: <http://gunlex.cz/clanky/hlavni-clanky/1893-studie-eu-evropsky-cerny-trh-se-zbranemi> [online]. [cit. 2016-02-29]

³⁴ NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*, 1. vyd. nakladatelství Vyšehrad, spol., 2008. 303 s. ISBN 978-80-7021-866-2, str. 57

Nejobvyklejšími a nejnebezpečnějšími uživateli nelegálních zbraní jsou separatistické, teroristické organizace, a skupiny organizovaného zločinu zabývající se výnosnými kriminálními činnostmi, jako je obchod s drogami, vydírání, prostituce a nelegální migrace. Od roku 1990 byly nejvýznamnějším zdrojem nelegálních zbraní nejprve země bývalé Varšavské smlouvy. Ty poté vystřídaly země Balkánu, kde byla nejvýznačnějším zdrojem zbraní válka v bývalé Jugoslávii. V posledních letech se hlavním zdrojem začíná stávat severní Afrika, ze které zbraně do EU přicházejí shodnými cestami, po kterých se pašují drogy.

Orgánem, který se zabývá odhalováním nelegálních aktivit, je zpravodajská služba, v České republice je to Bezpečnostní informační služba (BIS) a její fungování upravuje zákon o Bezpečnostní informační službě (č. 154/1994 Sb.). Její službu řídí a dozírá vláda ČR. Bezpečnostní informační služba se zabývá získáváním, shromažďováním a vyhodnocováním následujících informací:

- ✓ hrozby terorismu
- ✓ aktivity ohrožující bezpečnost nebo význačné ekonomické užitky státu
- ✓ činnost cizích zpravodajských služeb na území ČR
- ✓ aktivity organizovaného zločinu
- ✓ činnosti ohrožující utajované informace³⁵

Pouze z těchto oblastí má právo získávat a shromažďovat zpravodajské informace, které následně analyzuje a vyhodnocuje. Služba odhaluje, charakterizuje a snaží se otupovat případná nebezpečí v předstihu. A to na rozdíl od policie, která vstupuje do hry až v okamžiku, kdy je trestný čin spáchán. Úkolem BIS není tedy shromažďovat důkazy umožňující někoho zatknout a dostat před soud, ale o možné hrozbě vědět, včas před ní varovat a vhodnými kroky jí eliminovat.

8 Charakteristika nejvýznamnějších zemí na trhu se zbraněmi

Táto kapitola se týká obchodu se zbraněmi a s ním souvisejících témat vybraných zemí, se zaměřením jak na minulost, tak i na současnost. Informace jsou čerpány většinou z oficiálních webových stránek o rozpočtech daného státu, publikovaných údajů nebo ze statistik vydávaných švédským institutem SIPRI. Země, které jsem se do této kapitoly

---

³⁵ Funkce BIS. Dostupné z: <https://www.bis.cz/cim-se-zabyvame.html>, [online]. [cit. 2016-02-29]

rozhodl zařadit, patří, nebo v minulosti patřily, mezi nejvýznamnější zbrojní velmoci, ať již na straně exportérů nebo importérů zbraní. Z těchto příčin jsem popsal především USA, dále pak Rusko, resp. bývalý Sovětský svaz (SSSR), vybrané země Evropské unie, Čínu, Indii a Izrael. Závěrečná část se soustřeďuje na postavení českého trhu, resp. československého zbrojního průmyslu na světovém trhu, který má dlouholetou tradici.

8.1 Spojené státy americké

Spojené státy americké je světová zbrojní velmoc a nacházejí se na předních pozicích jako největší prodejce vojenské produkce a s nejvyššími vojenskými výdaji. Tato skutečnost především spočívá ve výjimečném vědeckotechnologickém vývoji a ekonomickém potenciálu, který USA měly a mají. Během studené války se projevil určitý trend vyvářet zbraně do zemí ve válce nezúčastněných. Po jejím skončení tato tendence stále pokračovala a pokračuje. Mezi významné zákazníky americké vojenské techniky v průběhu studené války patřily země jako Německo (SRN), Kanada, Jižní Korea, Velká Británie, Japonsko, Izrael.³⁶

Americký export konvenčních zbraní se zvýšil o 23 % v letech 2005–2009 a 2010–2014. USA dodali konvenčních zbraní příjemcům v 2010-14 devadesát čtyřem státům a každý z jednotlivých odběratelů představoval více než devět procent z celkového počtu amerických vývozu zbraní, více než jakýkoli jiný dodavatel. Asie a Oceánie byly největší regiony příjemců amerických zbraní, což představuje 48 %. Blízký východ získal 32 % a v Evropě 11 % zbraní³⁷

V roce 2010 podepsaly USA smlouvu o obchodě s Pákistánem s cílem podpory boje proti Talibánu. Tento obchod bude rozprostřen do následujících pěti let, Pákistán tak získá konvenční zbraně zhruba v hodnotě 2 miliard dolarů. Někteří členové kongresu se obávají, že vojenská pomoc nebude využita k boji proti terorismu, ale k vyzbrojení vůči Indii. Dalším cílem záměrem USA je upevnit Pákistán a zmírnit tak obavy, že by v zemi s jaderným arzenálem získali převahu islámští extrémisté.

Největší obchodní smlouva v dějinách o dodávkách zbraní patří také USA, je to export do Saudské Arábie v konečné hodnotě 60 miliard dolarů. Cílem USA v Perském zálivu je zpomalit ekonomický vývoj Iránu a posílit obranné schopnosti Saudské Arábie.

---

³⁶ Americký export. Dostupné z: http://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php [online]. [cit. 2016-03-05]

³⁷ Trendy světových vojenských výdajů 2014 Dostupné z: http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=496 [online]. [cit. 2016-03-05]

Největší světová zbrojní dodávka zahrnovala 84 bojových letadel F-15³⁸, modernizaci stávajících 70 saudských letadel, 190 vrtulníků a dalších zbraní jako jsou protitankové granátometry, radarové systémy a nová munice.

Americké podniky zabývající se vývojem a vyráběním vojenských produktů a technologií jsou ve světovém měřítku nejúspěšnější. V roce 2015 jich bylo mezi prvními dvaceti nejpopulárnějšími společnostmi na světě v tomto oboru dvanáct se sídlem právě v USA (tabulka 6). Nejpopulárnější americká společnost je *Lockheed Martin*, která vznikla v roce 1995, zaměstnává kolem 126 000 zaměstnanců a roční tržby činí 3 614 miliard dolarů. Podíl zbrojních zakázek na celkové výrobě této společnosti dosahuje téměř 70 %. Lockheed Martin se zabývá čtyřmi oblastmi činnosti: aeronautikou a obranou, elektronickými systémy, informačními systémy a vesmírnými projekty. Společnost vyráběla známý vojenský letoun F-35, F-22 Raptor, F-117 Nighthawk a řadu vrtulníků z projektu „Sikorsky“.

Druhý největší podnik ve světě a zároveň i v USA je společnost Boeing (mezi jejíž projekty patří např. známý vesmírný program Apollo nebo bombardér B-52H), která v roce 2015 prodala zbrojní techniku za 5 446 miliard dolarů. Společnost se hlavně zaměřuje na civilní, vojenské letectví a vesmírové programy. Boeing je jeden z pouhých šesti podniků z první stovky, ve kterých došlo k poklesu prodeje vojenské produkce. I to je znak toho, jak je zbrojní průmysl méně rezistentní odvětví.

Ačkoli jsou USA největším dodavatelem zbraní na světě, přesto nakupují různorodou vojenskou produkci z Německa, Izraele, Kanady, Norska a dalších zemí včetně vojenské techniky ruského původu. A to za prvé aby mohli odporovat tyto technice v případě konfliktu. Za posledních pět let, Ukrajina, Kazachstán a Moldávie prodávali zbraně, která stojí u ruských vyzbrojených silách Američanům na 300 milionů dolarů.

8.2 Ruská federace (SSSR)

Ačkoliv má dnešní Ruská federace třetí největší vojenské výdaje na světě, už zdaleka nemůže soutěžit se svým bývalým soupeřem USA od konce studené války. Ruské vojenské výdaje jsou dnes několikanásobně menší než výdaje v USA a Číně (tabulka 5).

---

³⁸ F-15 je taktický stíhač s vysokými manévrovacími schopnostmi, který je určen pro vybojování a udržení vzdušné převahy. Jeho schopností je dosaženo kromě vysoké manévrovatelnosti i akcelerací, doletem a zbraňovou a avionickou výbavou. Může pronikat obranou a napadat a ničit všechna stávající i projektovaná nepřátelská letadla.

Je jisté, že si ruská federace prošla v posledních desetiletích pozitivním vývojem, který měl vliv i na jeho postavení na mezinárodním trhu se zbraněmi, především co se týče vyhledávání nových obchodních partnerů a vytváření nového trhu pro poptávku. Bývalý Sovětský svaz pokládal vývoz vojenské techniky za jednou z nejpodstatnějších odvětví své zahraniční politiky. Obchod probíhal ponejvíce mezi státy východního bloku. Mezi jeho významné zákazníky patřily v minulosti např. Kuba, Bulharsko, Německo (NDR), Maďarsko, Libye nebo bývalé Československo. Trvalí obchodní partneři, kteří nakupují v Rusku vojenskou produkci dodnes, jsou země jako Čína, Indie, Japonsko, Irán, Vietnam, Saúdská Arábie, Egypt a další. SSSR v té době byl soběstačný a dovoz probíhal periodicky. Největším dodavatelem té doby bylo Polsko. Současní tendence není již tak zřejmá a Rusko nakupuje různé vojenské materiály v zahraničí stále častěji. Na území ruské federace existuje kolem 1700 podniků zaměřených na vojenský obranný komplex.

Ruský vývoz zbraní se zvýšil o 28 % v letech 2006–2010 a 2011–15. Avšak vývoz v letech 2014 a 2015 byl podstatně nižší než v roce 2011, 2012 a 2013. V letech 2011–2015 Rusko dodávalo konvenční zbraně do 66 států. Největší importéři jsou Čína (39 %), Indie (11 %) a Vietnam (8 %). V roce 2009 bylo Rusko jedním dodavatelem vojenské zbraně a materiály, které dodávalo do Súdánu a vojenskou techniku do Afghánistánu (helikoptéry v hodnotě 43 mil. USD).

Na regionální úrovni Rusko nejvíce vyváželo v letech 2011–2015 do Asie a Oceánie (téměř 68 %), Afriky (11 %), Blízkého východu (kolem 8,2 %) a do Evropy (6,4 %). Dodávky do Evropy vzrostly o 264 % hlavně kvůli dodávkám do Ázerbájdžánu, který se v letech 2011–2015 činili 4,9 % z veškerého ruského exportu oproti 0,7 % v letech 2006–2010.³⁹ Tyto dodávky zahrnovaly 100 tanků T-90, 25 bojových vrtulníků, 438 dělostřeleckých systémů, 50 raketových systémů a dalšího příslušenství.⁴⁰ Nejvíce odběratelé nakupují u Ruska různé druhy bojových letounů (MiG-29, MiG-31, SU-33), rakety a prostředky protivzdušné obrany (BM- 21 Grad, 9K720 Iskander), obojživelná obrněná vozidla (BTR-80), tanky (T-80, T-90).⁴¹

---

³⁹Dostupné z http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=495 [online]. [cit. 2016-03-05]

⁴⁰Dostupné z <http://minval.az/news/51900> [online]. [cit. 2016-03-05]

⁴¹Dostupné z <http://iesen.nspu.ru/sbor13/t4/ch1.html> [online]. [cit. 2016-03-06]

8.3 Čínská lidová republika

V 50. až 70. letech 19. století Čína dodávala vojenskou techniku a materiály za velmi nízkou cenu do zemí, které hrály významnou roli v čínské regionální bezpečnosti (např. Severní Korea, severní Vietnam, Pákistán). V 80. letech pak postupně docházelo k navyšování čínského exportu zbraní. Provozní základna byla založena zejména na sovětských technologiích, které prošly malou modernizací. Čínská vojenská produkce byla ohodnocená jako prostá a levná. I tak se ale Číně podařilo zvýšit export a dostat se mezi pět prvních dodavatelů na trhu se zbraněmi, co se týče ročních příjmů z prodeje zbraní. Nejvýznamnějšími zákazníky čínských zbraní byly v této době Bangladéš, Egypt, Irán, Irák, Pákistán, Saudská Arábie a další země. Na konci 20. století v důsledku změn geopolitického uspořádání v regionu došlo k propadu prodejů čínských zbraní, což bylo vyvoláno rozpadem SSSR a následným výprodejem bývalé sovětské vojenské techniky. Avšak od počátku 21. století významnost role Číny v exportu zbraní zase roste.

Čínský zbrojní průmysl je téměř úplně znárodněn, ačkoli i zde se začaly objevovat místa pro soukromý sektor. Jeho jádro je založeno na deseti státních konglomerátech, což je smíšená civilní a vojenská produkce. Čínský vojenský rozpočet se nyní posunul na druhé místo ve světě po Spojených státech a její růst přesáhl 10 %. To ukazuje, že jde o novou pozici mezi největšími světovými dodavateli zbraní.⁴² V současné situaci se čínský vývoz zvýšil o 88 % v letech 2006–2010 a 2011 až 2015, a podíl Číny na světovém exportu zbraní vzrostl z 3,6 % na 5,9 %. Čína dodávala konvenční zbraně v letech 2011–2015 do 37 států, ale většina z těchto vývozů (75 %) byly do států Asie a Oceánie. Úroveň růstu čínského vývozu zbraní byl také nejvýraznější v tomto regionu. Čínský export do států v Asii a Oceánii v letech 2011–2015 byl na 139 % vyšší než v letech 2006–2010. Pákistán byl hlavním importérem čínské vojenské techniky, připadá na něj kolem 35 %, za ním následuje Bangladéš a Myanmar, s 20%, resp. s 16 %.⁴³ Nejvýznamnější zbraně, které Čína exportuje, jsou lehké zbraně, obrněné transportéry a obrněná vozidla, raketové a dělostřelecké systémy, přenosné protiletadlové raketové systémy, letouny Y-8 ° C a Y-12, bojové cvičné vrtulníky K-8. Jak už bylo uvedeno vyšší hlavní státy, které dovážejí zbraně

---

⁴²Dostupné z: <http://inosmi.ru/world/20130321/207189228.html> [online]. [cit. 2016-03-06]

⁴³Dostupné z: http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=495 [online]. [cit. 2016-03-05]

do Číny v roce 2015 je Rusko, Francie a Ukrajina. Nejvíce bylo dovezeno bojových letounů, motorů a raket.⁴⁴

8.4 Spolková republika Německo

Výstup Spolkové republiky Německo na místo velkého exportéra vojenské produkce měl neobvyklý vývoj. Po ukončení druhé světové války byl totiž německý zbrojní průmysl úplně zničen a tomu i působila následující kompletní demilitarizaci země vítězné mocnosti. Budoucí záhy studené války vedly k transformaci tohoto postavení a od roku 1960, kdy se Německo stalo součástí NATO, začal budovat armádu a postupně roztahovat zbrojní potenciál. Po roce 1990 došlo ke spojení obou německých zemí a tím pádem i jejich ozbrojených sil. V arsenálu německé armády se tak zůstal velký počet vojenské produkce, především sovětského původu, které Německo chtělo vyprodat. Hlavní odběratele té techniky byli Finsko, Indonésie, baltské země, Polsko, Řecko, Švédsko, Maďarsko a dokonce i USA.⁴⁵

V současnosti Německo patří mezi pěti nejúspěšnějšími vývozci zbraní ve světě. Německá vláda odhadla informace o vojenském vývozu v roce 2014 - klesl o 1,8 miliardy eur (32 %), činí celkem 3,97 miliardy eur, zatímco v roce 2013 to prodávalo zbraně na 5,84 miliardy eur. Pokles byl spojen s tím, že německá vláda vydala méně vývozních licencí, zejména pokud jde o dodávky zbraní do zemí, které nepatří do NATO a EU. Nejvíce ze všech prodejů klesly střelecké zbraně - o více než 62 %.⁴⁶ V letech 2014-2015 největší odběratele německých zbraní jsou Řecko 12 %, Izrael 10%, Jižní Korea 9 %, USA 8 %, Itálie 7 %, Polsko 5 % a další. Řecko nakoupilo tři diesel-elektrických ponorek z projektu Tyr-214. Objem vývozu zbraní z Německa v roce 2015 výrazně zvýšil a dosáhl rekordních 12,5 miliardy eur. Pro srovnání: v roce 2014 Německo vyváží zbraně do 6,52 miliardy eur. V roce 2013 Německo bylo druhé největší exportér tanků, bylo prodáno 650 tanků Leopard-2 do sedmi států.⁴⁷

---

⁴⁴ Dostupné z: http://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php [online]. [cit. 2016-03-05]

⁴⁵ VISINGR, L.: *Zbrojní exportní politika v soudobém světě*, str. 28

⁴⁶ Dostupné z: <http://regnum.ru/news/polit/1937438.html> [online] [cit. 2016-03-05]

⁴⁷ Dostupné z: <http://1dzer.ru/articles/2889-cto-i-komu-prodayut-osnovnye-eksportyory-oruzhiya> [online]. [2016-03-10]

8.5 Francouzská republika

Francie byla velice silná poškozena druhou světovou válkou, a tím pádem musela věnovat důležitou roli svým vyzbrojením silám. Dále nastartovala doba generála Charles de Gaulla, který pod svou vládou Francie stala se čtvrtou jadernou mocností, ale rozvoj jaderné zbraně začal již před jeho nástupem. Po roku 1990 francouzský zbrojní průmysl a večko-techniky vývoj stejně jako v jiných zemích, prošel množstvím změn po ukončení studené války a posloužilo nejdůležitějším důvodem snížení vojenských výdajů, což vedlo k nezbytným zrušením v rámci zbrojního programu. Ve Francii zbrojní průmysl byl v 90. letech ovlivněn zejména snižováním domácí i zahraniční poptávky. Většina podniky v návaznosti na tento poměr začaly vypracovat nové propagace a diverzifikovat své portfolia, ostatní našly možnost v existujících mezerách na trhu.

V současné době tři francouzské společnosti se nachází v první dvacítku nejúspěšnějších podniky se zbraněmi na světovém trhu. Společnost, která prodala nejvíc vojenské produkci a zároveň měla tržby kolem 745 milionu dolarů je společnost Thales.⁴⁸ Francie byla pátá největší zbraně vývozce v 2010–2014 i s exportním poklesem 27 % než v letech 2005–2009. Země vyvážela zbraně právě do 74 států. V rocích 2010–2014 exportovala do zemí Asii a Oceánii 29 %, 21 % do Afriky, 20 % do Blízkého východu, 16% do jiných států v Evropě a 14% do Amerického kontinentu. V roce 2014 Francie zastavila připravovanou dodávku vrtulníkůvých nosičů třídy Mistral do Ruska kvůli Ukrajinské krize, tato dodávka musela zahrnovat dvě moderní lodě za 1,3 miliard dolarů. Hlavními zákazníkem v rocích 2010-2015 byli Maroko 16%, Čína 13 % Egypt 8 %, Saudská Arábie 6 %, Spojené arabské emiráty 5%, Brazílie 5 % a další.⁴⁹ Základní ukazatel ročního prodeje konvenčních zbraní ve Francii je 4 miliard eur. Jedná se především smlouvy o bojových letounech, náhradních dílech, vybavení a zařízení a důležitou roli francouzského zbrojního exportu tvoří bojové letouny a vrtulníky ES725 nebo NH90, který jsou vyprodukované ve spolupráci s Německem a Nizozemskem, střely země-vzduch, ponorka Scorpene a fregaty. Klíčovým faktorem v roce 2016 bude podepsání v Paříži smlouvy na dodávku stíhacích Rafale (Dassault Rafale) do Indii.⁵⁰ Mimo exportu Francie pořád se zabývá modernizace své armády nejprve se týče námořnictví a letectví.

---

⁴⁸ Dostupné z <http://www.sipri.org/research/armaments/production/recent-trends-in-arms-industry/The%20SIPRI%20Top%20100%202014.pdf> [online]. [cit. 2016-03-10]

⁴⁹ Dostupné z http://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php [online]. [cit. 2016-03-10]

⁵⁰ Dostupné z <http://periscope2.ru/2014/09/18/8244/> [online]. [cit. 2016-03-10]

8.6 Indická Republika

Konec studené války způsobil boj o regionální vedení, jeden ze základních faktorů současné vojenské a politické situace ve světě. Nejdůležitější je, že tento boj odehrává, kde je setkání politických zájmů stran je doplněna rozporů hospodářské a územní povahy, jejichž řešení není vyloučena a použití vojenské síly. To je přesně ta situace, v současné době v jižní Asii, která je spojena s dlouhodobým konfrontací mezi Indií a Pákistánem.

Na tomto základě, indické vojenské a politické řízení věnuje velkou pozornost k posílení národních ozbrojených sil, stejně jako založení vojensko-průmyslového potenciálu, který je schopen v maximální možné míře k uspokojení svých potřeb v moderních zbraních a vojenského materiálu. Vzhledem k tomu, výroba vojenské techniky vyžaduje použití moderních technologií, z nichž některé lze nalézt i v civilních aplikacích, indičtí odborníci se domnívají, že rychlý rozvoj obranného průmyslu bude objektivně přispět k celkovému oživení průmyslu a ekonomiky jako celku. Bere v úvahu skutečnost, že dosažení nezávislosti v oblasti technického vybavení ozbrojených sil posílí národní suverenitu a zvýší vliv Indie v mezinárodních záležitostech. Podle mnoha zahraničně-politických znalců je Indie zemí, jenž asi nejlépe zvládla přizpůsobení na současné uspořádání světa po rozpadu sovětského bloku. V souladu s klasifikací v Indii jsou všechny obranné společnosti rozděleny do dvou kategorií: vojenských závodů a veřejných korporací. Do první skupiny patří společnosti s vysokým podílem vojenské výroby v celkové hrubé produkci teplotami (přes 80 procent). Oni se specializují především na výrobu výzbroje a vojenské techniky pro armádu (který přichází až 90 procent zboží a služeb pro účely obrany). Celkem jsou 39 takových závodů, ve kterých pracují přibližně 186 tisíc lidí. Specifika výroby rozdělená do pěti hlavních skupin: munice a výbušnin; dělostřelecké a ručních palných zbraní, vozidel a zařízení; materiály a komponenty; obrněná vozidla; vojenské vybavení.

Indie - je dalším příkladem obchodu se zbraněmi, jako nástroj geopolitického vlivu. V New Delii, tam jsou často nálada sblížení s Ruskem nebo ve Spojených státech s cílem usnadnit přenos zbraní z těchto zemí. V současné době Indie spolupracuje s Ruskem ve výstavbě stíhacích letounů páté generace, zatímco USA a Indie mohou spolupracovat při stavbě letadlových lodí.⁵¹

---

⁵¹Dostupné z: [http://vido.com.ua/article/11550/u-kogho-mir-pokupaiet-svoie-oruzhiie/\[online\]](http://vido.com.ua/article/11550/u-kogho-mir-pokupaiet-svoie-oruzhiie/[online].). [cit. 2016-03-10]

Indie v roce 2015 zůstal největším kupující se zbraněmi, a hlavním dodavatelem zbraní do Indie byla Rusku v posledních pěti letech. To bylo řečeno ve zprávě z března 17 Stockholmského mezinárodního ústavu pro výzkum míru (Stockholmský mezinárodní ústav pro výzkum míru, SIPRI). V průběhu let 20010-2015. dovoz zbraní do Indie vzrostl o 111% ve srovnání s 2004-2008., ale podíl Indie na celosvětovém trhu se zbraněmi, dovoz se zvýšila ze 7 % na 14 %. 75 % indických objednávek byly zakoupeny v Rusku, ale v poslední době Delhi se snažil diverzifikovat zdroje zbraní a zejména v roce 2013 ve Spojených státech koupil zbraně pro 1,9 miliard dolaru. Nicméně, po dobu pěti let, USA představovaly pouze 7 % dovezených zbraní ze strany Indie. Až do roku 2010 největším dovozcem zbraní byla Čína. USA prodává Indie pokročilé počítačové obranné systémy, radar pro tanky, "chytré" munice, vzduch-vypustil rakety a další vybavení. Až do teď, Spojené státy kategoricky odmítly dodávat zbraně technologii, a proto ztratil mnoho nabídek, což povolnější, avšak méně pokročilou technologii Francii a Rusku. Uzavřít smlouvu s Ruskem - pořízení 272 Su-30MKI stíhaček, že Rusko se stala největší flotilu letadel tohoto typu v zahraničí. Dodávka pokračuje a měla by být dokončena do roku 2018. Rusko prodalo Indii 66 tisíc snímků s obrněné jednotky-ostré projektily 3BM42 "Mango". A já jsem udělal něco, ze kterých zpravidla odmítají USA - dal licenci na výrobu raket na území Indie.

8.7 Česká Republika

Obor zbrojního průmyslu v České republice (Československu) má velkou historii. Největším exportérem zbraní Československo bylo v rocích 1935, mezi tím v 80. letech 20. století se pohybovalo v první desítce největších světových exportérů vojenských materiálů.

Tabulka 7: Zbrojní výroba České Republiky v mld. Kčs a Kč

Rok	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Výroba zboží	11,6	12,9	10,3	7,5	4,5	2,5	4,5	4,4	2,2

Zdroj: MO, Vojenské listy, vlastní úprava

Export zbraní v té době tvořil 8 % až 11 % z celého československého vývozu. Ve zbrojním odvětví pracovalo více 70 000 lidí ve stovce závodů. Přibližně 65 % jejich produkce šlo na export, z toho většinou vyváželi do zemí bývalé Varšavské smlouvy, hlavně SSSR a Polska. Nejoblíbenější technikou v těch letech byli vojenské cvičné letouny Aero L-29 Delfín a L-39 Albatros. Aero L-29 Delfín byl ve vzdušných obranných silách více než dvaceti států. Po roce 1988 kvůli změně v obranném průmyslu důsledkem se

změnila politika zahraničního obchodu se zbraněmi. Příčina toho pád Sovětského svazu a zrušení bipolárního světa, zatím vyprodej velké množství vojenské produkce za nižší cenu na trhu. Po rozdělení Československa důležitá skupina závodů musela omezit nebo úplně ukončit činnost, propouštět své zaměstnance, což dále působilo propad na domácím trhu. Pro zabezpečení příznivé transformaci vojenské výroby, tedy přenášení výrobních programů na tvorbu civilních účelů. Privatizace zbrojních firem nepodléhala žádným ustanovení, která by vyžadovala od nových majitelů udržení v povaze výrobu, zabezpečení informací. Vstup České republiky do evropské unie zaznamenával novou zbrojní politiku i na český zbrojní průmysl. Ze sumárního objemu českých importů vojenského materiálu spadá 40 % na produkty ze zemí EU, ČR pak ze svých celkových vývozu do EU odváží zhruba 30 %. Nejvýznamnější problém pro české exportéry je transitní licence, které ztěžují vnitrozemským zemím obchod se zbraněmi s třetími zeměmi. Získat od českých orgánů souhlas k vývozu vojenského materiálu, jenž v roce 2012 vyšplhal k sedmi miliardám korun, domácí zbrojaři proto tlačí na přetvoření předpisů, které bych umožnili, aby ve nejistých okamžicích rozhodovali o udělení vývozních licencí vláda. V současné době Česká republika pohybuje kolem dvacátého místa v žebříčku největších dodavatelů zbraní na světě. V letech 2000–2015 největšími odběratelem českých zbraní byly Gruzie, Jemen, Alžírsko, Kambodža, Afghánistán, Vietnam, USA a Srí Lanka.⁵²

V přítomné době perspektivní trhy jsou v Latinské Americe, Africe, na Blízkém Východě a evidentně v jihovýchodní Asii, kde je ještě pořád možné vztyčovat na dobré jméno českých zbraní z dřívějších dob. Nové vyrobené množství konvenčních zbraní od uherskobrodské České zbrojovky projevilo zájem několik zemí, jedinečný podvozky z Tatry, na jejichž bázi vznikla skupina obrněných vozidel a speciálů, nový výcvikový letoun z Aera vycházející z L-159 nebo pomůcky pro elektronický boj. Mezi tím obrovskou schopnost mají společnosti specializující na opravy už existující techniky, protože několik států hospodářská krize poškodila velice silně a státy začínají setřít.⁵³ V roce 2014 dosáhla hodnota vyvážených zbraní téměř 11,5 miliardy korun, což je o 65 % více než za rok 2013, hlavním zákazníkem v roce 2014 byla zejména Saudská Arábie, a to v hodnotě přibližně dva miliardy korun, což tvoří 16 %, tato dodávka od společnosti Tatra zahrnovala především 300 jednotek aut. Mezi tím Tatra vybuduje nový závod, který bude v

---

⁵²Dostupné z http://armstrade.sipri.org/armstrade/html/export_values.php [online]. [cit. 2016-03-10]

⁵³Dostupné z <http://www.demokratickystred.cz/pozna-svet-jeste-ceske-zbrane/> [online]. [cit. 2016-03-10]

budoucnosti vyrábět přímo na poloostrově.⁵⁴ Na konci roku 2014 bylo 213 právnické osoby a 2 fyzické osoby jsou držiteli povolení k provádění zahraničního obchodu s vojenským materiálem; bylo vydáno celkem 49 nových povolení. Žádosti o rozšíření na území Běloruska, Zimbabwe, Súdán, Kuba, Jižní Súdán, Írán, Sýrie byly odmítnuty.

Export za rok 2014 :

✓ **Revolvery a poloautomatické pistole:** 78 897 položek v hodnotě 594 698 400 Kč.

1. USA 55 206 položek 372 123 079 Kč
2. Kanada 3 955 položek 33 541 747 Kč
3. Jižní Afrika 3 912 položek 26 428 529 Kč

✓ **Dlouhé zbraně:** celkem 64 958 kusů v hodnotě 514 857 097 Kč

1. USA 25 308 položek 163 120 384 Kč
2. Thajsko 6 627 položek 46 842 947 Kč
3. Kanada 3 733 položek 33 259 321 Kč

✓ **Munice:** v hodnotě 1 091 679 232 Kč⁵⁵

---

⁵⁴ Dostupné z http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/loni-putovalo-nejvice-zbrani-z-cr-do-saudske-arabie_356341.html [online]. [2016-03-11]

⁵⁵ Dostupné z http://www.sipri.org/research/armaments/transfers/transparency/national_reports/czech_republic/czr_14.pdf [online]. [2016-03-10]

9 Závěr

Světový obchod se zbraněmi významně ovlivňuje současné světové dění. Po Sovětském svazu, který byl největším importérem zbraní za dob Studené války, jsou to nyní USA, které ovládají žebříčky největších vývozců vojenského materiálu a také žebříčky států s nejvyššími vojenskými výdaji. Na straně dodavatelů v nedávně době proběhla změna, na třetí místo se dostala Čína. Současný žebříček vypadá následovně USA, Rusko, Čína, Německo a Francie. Tato pětice exportérů se vedle udržení obchodních vztahů s obvyklými zákazníky snaží vstoupit na velmi perspektivní trhy afrických, jihoamerických a asijských ekonomik. Jako motivace pro export této komodity nyní převažují skoro jen ekonomické důvody, kdy země skrze exporty vyhledávají cestu ke snížení vysokých nákladů na rozvoj zbraňového průmyslu. USA jsou pak se svým technologickým vývojem ve zbrojním průmyslu jedinou zemí, která může své dodávky zbraní realizovat podle politických zájmů. V blízké budoucnosti se dá domnívat, že si tuto první pozici USA uchovají. Avšak největšími konkurenty pro USA na trhu se zbraněmi je Evropská unie a Rusko. Přestože je ve zbrojní politice EU viditelný pohyb k liberalizaci trhu se zbraněmi, její pořád poměrně utrápený zbrojní průmysl zatím nedokázal úplně využít všechny výhody, které integrace na takovémto stupni může umožnit. Rusko, které ve dnešní době podstatně zlepšuje své pozice především v exportech do oblastí, kam EU a USA zamítají zbraně dovážet. Co se týče dovozců zbraní, ti se v průběhu let lišili. Mezi tím v 90. letech 20. století byly největšími z nich Irák, Indie, Libye, Sýrie a Egypt, nyní tomuto pořadí vévodí Indie, dále pak Saudská Arábie, Čína, Spojené arabské emiráty a Austrálie. Hlavními důvody dovozu zbraní jsou ekonomické i politické faktory, snaha zabezpečit vlastní obranně-průmyslový komplex, zabránit mezinárodním konfliktům nebo destabilizaci regionu. Mezi země s největším podílem vojenských výdajů na HDP patří jak více, tak i méně silné ekonomiky. Zvyšování těchto výdajů jednotlivými zeměmi probíhá současně s jejich ekonomickým růstem, což však neplatí v obdobích konfliktů či ohrožení státu, kdy tyto výdaje většinou rostou spěšněji než domácí HDP.

Světový obchod se zbraněmi v současné situaci je představen různými typy dohod o exportu a importu vojenského materiálu a techniky podle obtížnosti jejich uzavírání. Obtížnost současných podmínek obchodu se spočívá za prvé ve výrazném nárůstu konkurenci mezi exportéry a také kvůli vlivu geopolitiky. Za druhé v budoucích změnách mezinárodních kontrol nad dodávkami zbraní. Za třetí vzniká riziko ztráty technologické převahy po zpřístupnění svých výrobků jiným státům. Za čtvrté dodnes neexistuje jediný

světový legitimní dokument, který by jednotlivé země nutil k transparentnosti. Nyní největší význam mají zbrojní embarga vydávané na základě rezoluce Radou bezpečnosti OSN, které jsou celosvětovým platným zákazem. V současnosti jsou nejvýznamnějšími dokumenty o regulaci obchodů se zbraněmi a vojenským materiálem Wassenaarské ujednání a Smlouva o obchodu se zbraněmi – Arms Trade Treaty (ATT).

10 Seznam použitých zdrojů

Knižní literatura

FIALOVÁ Helena. *Mezinárodní obchod*. 1. vydání. Brno, 2000, 70 s. ISBN 80-214-1594-0

HARTUNG W.: *An Unstoppable Arms Trade?*, str. 137

KRČ Miroslav. *Vojenské výdaje v letech studené války a po jejím skončení*. 1. vydání. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2000, 192 s. ISBN 80-85864-93-2

KELLER W. W., NOLAN J. E.: *The Arms Trade: Business As Usual?*, str. 113

KRAUS, Keith. *Arms and the State: Pattern of military production and trade*. 1995, str. 85

MAREŠ, M. *Zbrojní politika Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Mezinárodní polito-logický ústav, 2006. 89 s. ISBN 80-210-4120-X.

NAÍM, M. *Černá kniha globalizace*, 1. vyd. nakladatelství Vyšehrad, spol., 2008. 303 s. ISBN 978-80-7021-866-2, str. 57

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE. *SIPRI yearbook 2015: armaments, disarmaments and international security*. Oxford: Oxford University Press, 2015 ISBN 978-0-19-873781-0

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE. *SIPRI yearbook 2014: armaments, disarmaments and international security*. Oxford: Oxford University Press, 2015 ISBN 978-0-19-181400-6

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE. *The role of parliamentarians in building security in and for Europe*. Ian Anthony. ISBN 978-91-85114-88-7

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE. *Trends in international arms transfers*, February 2016 . Aude Fleurant, Sam Perlo- Freeman, Pieter D. Wezeman and Siemon T. Wezemen.

STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE: HOLTOM, T. *Arms Transfers to Europe and Central Asia*. [on-line]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://books.sipri.org/files/misc/SIPRIBP1002.pdf>

SVATOŠ, Miroslav. *Zahraniční obchod teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2009, 368 s. ISBN 978-80-24727080

VISINGR, L.: *Zbrojní exportní politika v soudobém světě*, str. 28

Elektronické zdroje

BACKGROUND. *International Conference on Nuclear Disarmament*. [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: http://disarmament.nrpa.no/?page_id=3

Definice vojenského materiálu. Zákon o zahraničním obchodu s vojenským materiálem a o doplnění zákona č. 455/1991 Sb. §5. [online]. [cit. 2016-25-02] Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1994-38>

Funkce bezpečnostní informační služby. Dostupné z: <https://www.bis.cz/cim-se-zabyvame.html>, [online]. [cit. 2015-02-23].

Centrum analýzy světového obchodu zbraní. Dostupné z: <http://www.armstrade.org/> [online]. [cit. 2015-02-23].

Kongresová výzkumná organizace. CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.loc.gov/crsinfo/about/>

Konvenční zbraně, STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.sipri.org/research/disarmament/salw>

Mezinárodní institute strategického výzkumu. International Institute for Strategic Studies Dostupné z: <http://www.iiss.org/en/about-s-us> [online], [cit. 2015-02-26]

National Strategy of Defense. Ministry of Defense, [online], [cit. 2016-03-01] Dostupné z: http://www.defesa.gov.br/projetosweb/estrategia/arquivos/estrategia_defesa_nacional_ingles.pdf

Obchodní trendy zbraní. Dostupné z: http://www.armscontrol.org/act/2010_07-08/holtom-bromley, [online], [cit. 2016-03-01]

Rusko a mezinárodní trh se zbraněmi. DEGTEREV Denis. Dostupné z <http://mgimo.ru/upload/iblock/75f/75f09e901987bb02f58cad2d8d487e32.pdf> [online], [cit. 2016-01-26]

Seznam vojenských výdajů. STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE. Dostupné z: http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database [online], [cit. 2016-02-29]

Srovnávání importu zbraní podle kontinentu. STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE [online], [cit. 2015-02-26] Dostupné z: <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1602.pdf>

Top 100 největších podniků na trhu se zbraněmi. STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE Dostupné z: <http://www.sipri.org/research/armaments/production/recent-trends-in-arms-industry/The%20SIPRI%20Top%20100%202014.pdf> [online], [cit. 2016-02-29]

Trendy světových vojenských výdajů, 2013. STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE [online], [cit. 2015-02-26] Dostupné z: <http://books.sipri.org/files/FS/SIPRIFS1404.pdf>

Zbraň. [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.trestnirizeni.com/vykladpojmu/zbran>

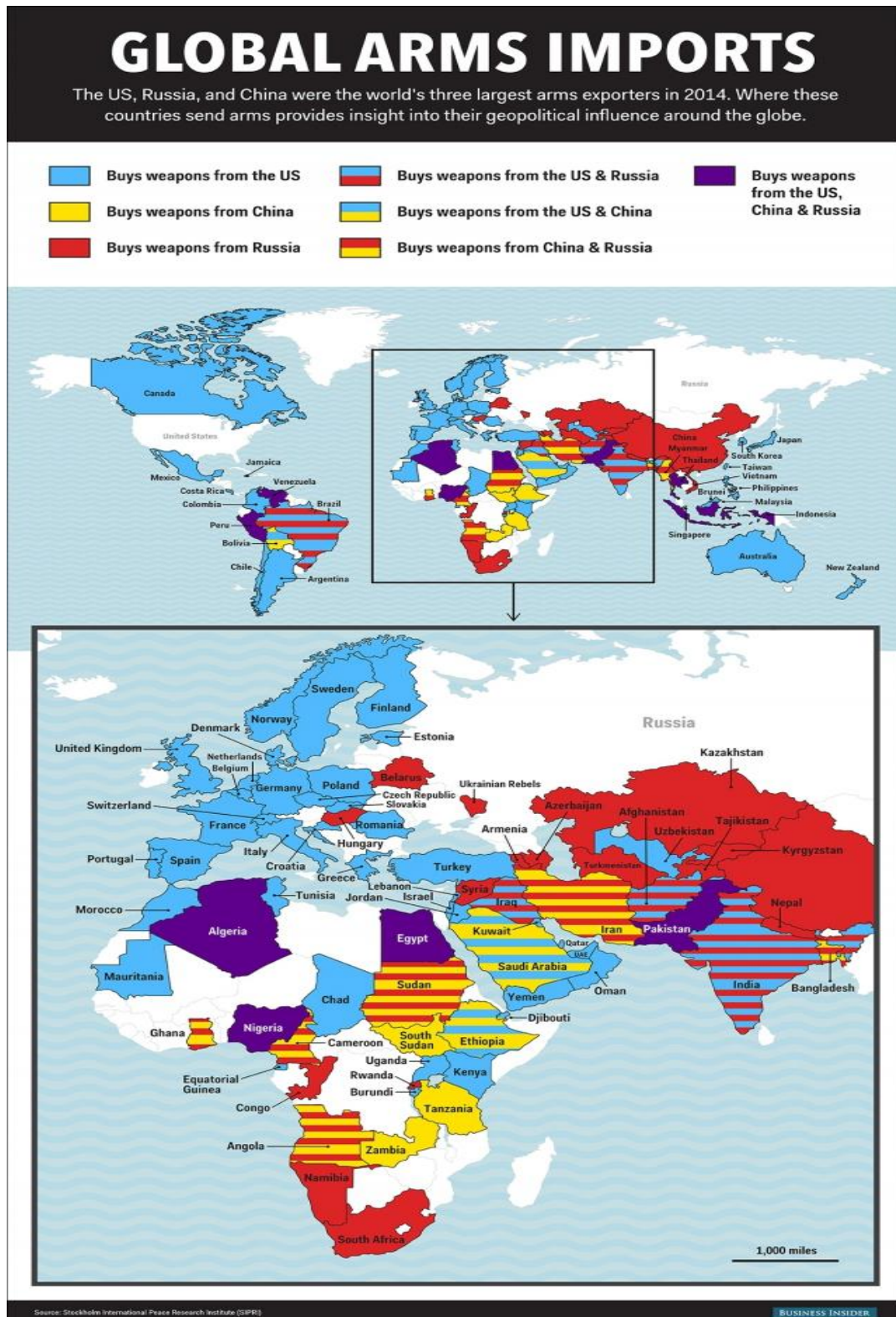
Zbraně hromadného ničení (ZHN). Ministerstvo vnitra České republiky [online]. [cit. 2015-02-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/terminologicky-slovník-offline-verze.aspx>

Zemí dovozci zbraní. STOCKHOLM INTERNATIONAL PEACE RESEARCH INSTITUTE [online], [cit.2015-02-25]. Dostupné z: http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=495

11 Přílohy

Příloha 1 Import zbraní podle geopolitického vlivu.

Příloha 2 Členské země mezinárodních kontrolních režimů

Wassenaarské ujednání

Argentina, Austrálie, Rakousko, Belgie, Bulharsko, Kanada, Chorvatsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Japonsko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Holandsko, Nový Zéland, Norsko, Polsko, Portugalsko, Jižní Korea, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Slovinsko, Jihoafrická republika, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Ukrajina, Velká Británie, USA.

Zdroj: <http://www.wassenaar.org/participants/index.html> [cit. 2016-22-03]

Australská skupina:

Argentina, Austrálie, Belgie, Bulharsko, Kanada, Chorvatsko, Jižní Korea, Rakousko, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Malta, Holandsko, Nový Zéland, Kypr, Norsko, Česká republika, Polsko, Dánsko, Portugalsko, Estonsko, Rumunsko, Evropská Komise, Slovensko, Finsko, Slovinsko, Francie, Španělsko, Německo, Švédsko, Řecko, Švýcarsko, Maďarsko, Turecko, Island, Ukrajina, Irsko, Velká Británie, Itálie, USA, Japonsko

Zdroj: <http://www.australiagroup.net/en/participants.html>, [cit. 2016-22-03]

Skupina jaderných dodavatelů

Argentina, Austrálie, Belgie, Bělorusko, Brazílie, Bulharska, Kanada, Čína, Chorvatsko, Kypr, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Island, Irsko, Itálie, Japonsko, Kazachstán, Jižní Korea, Lotyšsko, Litva, Lucembursko, Malta, Mexiko, Nizozemsko, Nový Zéland, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Ruská federace, Srbsko, Slovensko, Slovinsko, Jihoafrická republika, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Ukrajina, Velká Británie a USA.

Zdroj: <http://www.nuclearsuppliersgroup.org/Leng/03-member.html>, [cit. 2016-22-03]

Zangerrův výbor:

Argentina, Austrálie, Bělorusko, Belgie, Bulharsko, Kanada, Čína, Chorvatsko, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Irsko, Itálie, Japonsko, Kazachstán, Jižní Korea, Lucembursko, Holandsko, Nový Zéland, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Slovinsko, Jihoafrická republika, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Ukrajina, Velká Británie, USA.

Zdroj: <http://www.zanggercommittee.org/Members/Seiten/default.aspx>, [cit. 2016-22-03]

Kontrolní režim raketových technologií

Argentina, Austrálie, Rakousko, Bělorusko, Belgie, Brazílie, Bulharsko, Kanada, Česká republika, Dánsko, Finsko, Francie, Německo, Řecko, Maďarsko, Island, Irsko, Itálie, Japonsko, Lucembursko, Holandsko, Nový Zéland, Norsko, Polsko, Portugalsko, Jižní Korea, Rumunsko, Rusko, Jihoafrická republika, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, Ukrajina, Velká Británie, USA.

Zdroj: <http://www.mtrc.info/english/partners.html>, [cit. 2016-22-03]

Příloha 3 Hlavní výrobky československé zbrojní produkce na konci 80. let

Automobily těžké terénní, nákladní, vyprošťovací, účelové, tahače

Bojová vozidla pěchoty, vč. účelových verzí (průzkumné, sanitní)

Granáty ruční, slzné a dýmové

Houfnice kanonové samohybné

Komplexy radiolokačního průzkumu

Letouny proudové cvičné

Masky ochranné

Minomety samohybné a tažené

Miny do minometů, protipěchotní a protitankové

Mosty ženijní

Motory letecké

Munice do ručních zbraní, středorážová a velkorážová

Odminovače samohybné výbušné

Pistole

Protichemické soupravy a ochranné oděvy

Pumy letecké

Radiolokátory letištní

Radiomajáky

Radiostanice a směrové stanice

Raketomety samohybné

Řízené střely protitankové

Samopaly

Tanky bojové, velitelské a vyprošťovací

<http://www.militaria.cz/cz/clanky/zbrane-a-zbroj/od-obrnenych-vozidel.html> [cit. 2016-22-03]

Příloha 4 Přehled vyhlášených embarg OSN a EU podle SIPRI
Embargo OSN

Target	Entry into force	Lifted	Establishing Document
Mandatory UN embargoes			
Afghanistan (Taliban)	19 Dec. 2000	(16 Jan. 2002)	UNSCR 1333
Taliban, Al-Qaida, Usama Bin Laden	16 Jan. 2002	-	UNSCR 1390
Angola (UNITA)	15 Sep. 1993	9 Dec. 2002	UNSCR 864
Cote d'Ivoire	15 Nov. 2004	-	UNSCR 1572
DRC (rebels)	28 July 2003	-	UNSCR 1493
Eritrea	17 May 2000	15 May 2001	UNSCR1298
Eritrea	23 Dec. 2009	-	UNSCR1907
Ethiopia	17 May 2000	15 May 2001	UNSCR1298
Iraq	6 Aug. 1990	(8 June 2004)	UNSCR 661
Iran	23 Dec. 2006	-	UNSCR1737
Lebanon (non-governemnt forces)	11 Aug. 2006	-	UNSCR1701
Liberia	19 Nov. 1992	-	UNSCR788
Libya	31 Mar. 1992	5 Apr. 1999	UNSCR 748
North Korea (DPRK)	14 Oct. 2006	-	UNSCR1718
Rwanda (rebels)	16 Aug. 1995	10 Jul. 2008	UNSCR 1011
Sierra Leone (rebels)	5 June 1998	29 Sep. 2010	UNSCR1171
Somalia	23 Jan. 1992	-	UNSCR733
Sudan (Darfun region)	30 July 2004	-	UNSCR 1556
Yemen	15 Apr.2015		UNSCR 2216
Yugoslavia (FRY)	31 Mar. 1998	10 Sep. 2001	UNSCR1160

Embargo EU

Target	Entry into force	Lifted	Establishing Document
Afghanistan	17 Dec. 1996	(26 Feb. 2001)	96/746/CFSP
Afghanistan (Taliban)	(26 Feb. 2001)	(27 May 2002)	2001/154/CFSP
Taliban, Al-Qaida, Usama Bin Laden	27 May 2002	-	2002/402/CFSP
Bosnia and Herzegovina	5 July 1991	23 Jan. 2006	EC declaration
Central African Republic	23 Dec.2013		2013/798/CFSP
China	27 June 1989	-	EC declaration
Cote d'Ivoire	15 Nov. 2004	-	2004/852/CFSP
Croatia	5 July 1991	20 Nov. 2000	EC declaration
DRC	7 Apr. 1993	-	EC declaration
Egypt	21 Aug. 2013		EU agreement
Eritrea	15 Mar. 1999	31 May 2001	1999/206/CFSP
Ethiopia	15 Mar. 1999	31 May 2001	1999/206/CFSP
Guinea	27 Oct. 2009	-	2009/788/CFSP
Indonesia	17 Sep. 1999	17 Jan. 2000	1999/624/CFSP

Iran	23 April 2007	-	2007/246/CFSP
Iraq	6 Aug. 1990	-	EC declaration
Lebanon	15 Sep. 2006	-	2006/625/CFSP
Liberia	7 May 2001	-	2001/357/CFSP
Libya	27 Jan. 1986	11 Oct. 2004	EC declaration
Libya	28 Feb. 2011		2011/137/CFSP
Myanmar (Burma)	29 July 1991	-	EC declaration
Nigeria	20 Nov. 1995	1 June 1999	95/515/CFSP
North Korea (DPRK)	22 Nov. 2006	-	2006/795/CFSP
Russia	31 Jul. 2014		2014/512/CFSP
Sierra Leone (rebels)	5 June 1998	29 Oct. 2010	98/409/CFSP
Slovenia	5 July 1991	(16 Feb. 1996)	EC declaration
Somalia	10 Dec. 2002	-	2002/960/CFSP
Sudan	15 Mar. 1994	-	94/165/CFSP
Syrie	9 May. 2011		2011/273/CFSP
Ukraine	20 Feb. 2014	16 July 2014	EU agreement
Uzbekistan	14 Nov. 2005	31 Oct. 2009	2005/792/CFSP
Yemen	8 Jun. 2015		EU 2015/878
Yugoslavia (FRY)	5 July 1991	8 Oct. 2001	EC declaration
Zimbabwe	18 Feb. 2002	17 May 2000	2002/145/CFSP

Zdroj: <http://www.sipri.org/databases/embargoes> [cit. 2016-22-03]

